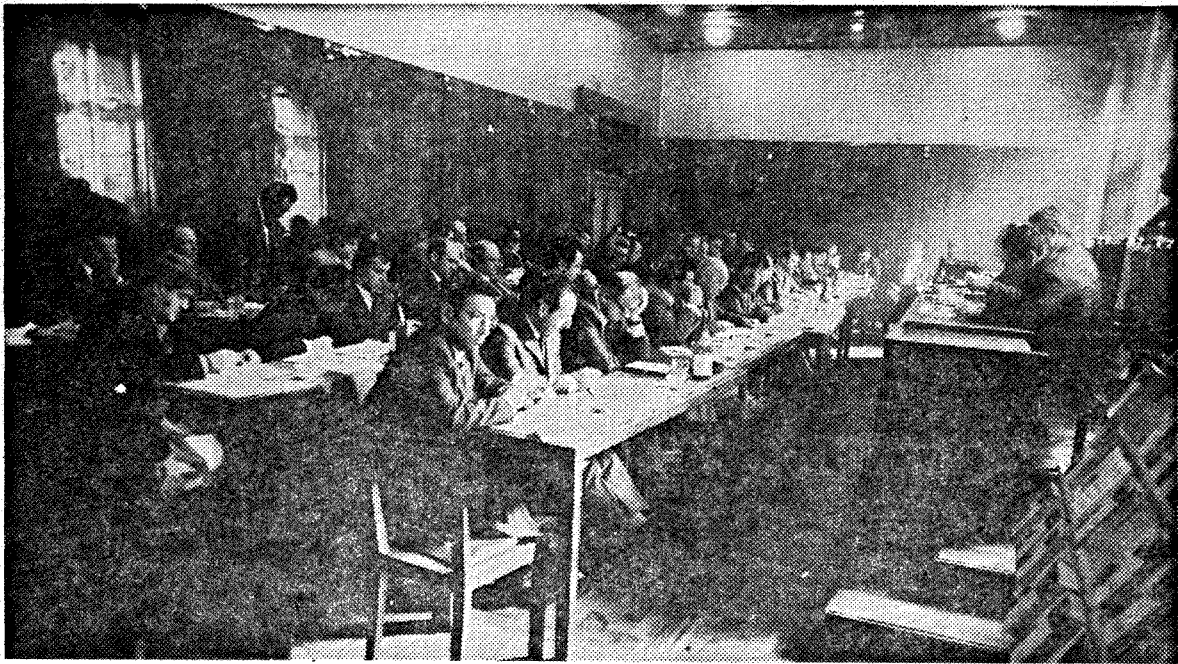
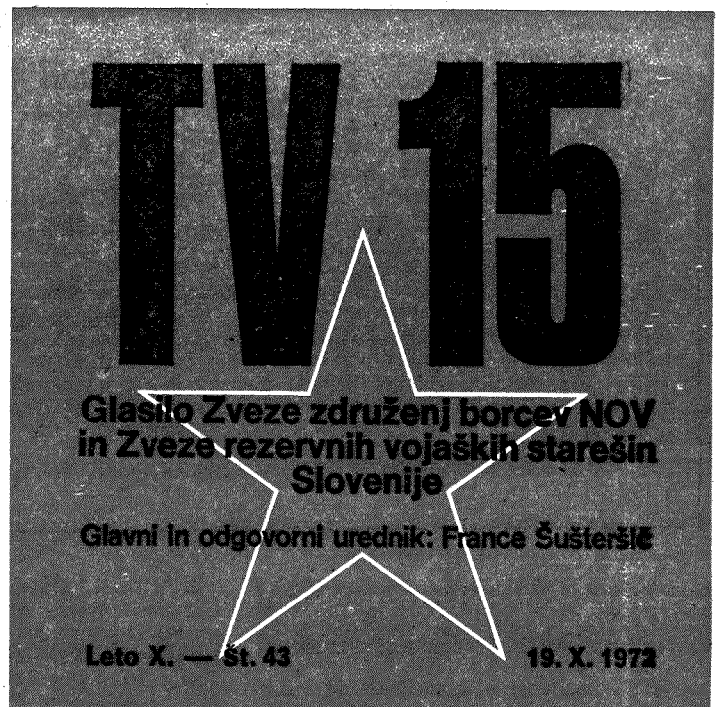

S posvetovanja o informativno-propagandni dejavnosti Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije.

Odločen protest in konstruktivni predlogi

S POSVETA INFORMATIVNO-PROPAGANDNIH KOMISIJ ZRVS SLOVENIJE

V petek, 13. oktobra, je bil pri republiškem odboru Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije v Ljubljani posvet predsednikov komisij za informativno-propagandno dejavnost pri občinskih odborih ZRVS, ki so se ga udeležili tudi predstavniki tiska, radia in televizije ter nekaterih drugih organizacij, s katerimi ZRVS tesno sodeluje.

Posvet pa ni ostal v ozkih mejah posvetovanja o izboljšanju obveščanja temveč je že takoj v začetku, ko je zaprosil za besedo predsednik republiškega odbora ZRVS Slovenije inž. Slavko Korbar, prerasel v odločno manifestacijo, katere vodilna nit je bila zahteva rezervnih vojaških starešin, da je treba brez obotavljanja slediti smernicam, ki jih je Zvezi komunistov dal v svojem pismu tovariš Tito, in da naj postane ena od nalog rezervnih starešin, da se

vsi do zadnjega, ne glede na to, ali so komunisti ali ne, seznanijo s tem pismom ter njegovo vsebino posredujejo tudi svojim tovarišem v delovnih organizacijah in kolektivih.

Tovariš Korbar je v imenu slovenskih rezervnih vojaških starešin izrazil tudi oster protest proti dogajanju na Koroškem, kjer politični skrajneži skušajo oživiti čase hitlerizma ter uničevanjem dvojezičnih krajevnih napisov in skrunjenjem partizanskih grobov in spomenikov, poskušajo zanikati obstoj slovenske narodnostne manjšine v tem delu Avstrije. Rezervni vojaški starešine zahtevajo, da vlada sosednje dežele ukrene vse, da se tako ravnanje skrajnežev takoj neha. V zvezi z izgredi na Koroškem so zbrani odposlali protestno pismo Izvršnemu svetu skupščine SRS.

V pismu izražajo ogorčenje članstva ZRVS sprčo nastopov ekstremnih nacionalističnih skupin proti ukrepom avstrijske vlade, da bi izpolnila obveznosti do slovenske narodnostne manjšine v svoji deželi. »Zato Zveza rezervnih vojaških starešin Slovenije, katere predstavniki smo zbrani na rednem delovnem posvetu, odločno podpira ukrepe republiškega izvršnega sveta, da avstrijske oblasti zaščitijo slovensko narodnostno manjšino. Hkrati menimo, da mora republiški izvršni svet še nadalje vztrajno zahtevati pomoč tudi od mednarodnih organizacij za zaščito človeških pravic,« je med drugim rečeno v protestnem pismu.

Zatem se je razvila dokaj široka diskusija o oblikah informativno-propagandne dejavnosti v vrstah ZRVS, na kateri so si bili udeleženci enotni v tem, da je treba še izboljšati in izpopolniti obveščanje znotraj organizacije, predvsem na črti občinske organizacije — krajevna združenja — republiški odbor, pa tudi med posameznimi občinskimi odbori in krajevnimi združenji. Predvsem bo treba še bolj približati dejavnost rezervnih starešin in njihovo vlogo v naši družbi vseh javnosti, kar bo edino lahko dosegli z intenzivnim obveščanjem prek javnih občil — tiska in RTV, še zlasti pa lokalnih časopisov in radijskih postaj. Šel je na ta način bo široka javnost zares spoznala vso družbenopolitično širino te množične organizacije, ki samo v Sloveniji zajema okoli 50.000 rezervnih starešin. Pri tem pa se je seveda treba zavedati, da večina nalog v zvezi s takim informiranjem leži prav na ramenih komisij za informativno-propagandno dejavnost na temenu.

Treba si bo tudi prizadevati, da člani teh komisij postanejo nasploh informatorji javnosti o vseh obrambnih pripravah, ne le o delu ZRVS, temveč vseh elementov, dejavnikov v SLO. S tem naj se rezervni starešine tudi na tem področju, področju novinarskega informiranja, vključijo v kar najširšo družbenopolitično dejavnost, saj so tako ali tako vključeni v obrambne priprave v vseh dejavnostih, ne le v ZRVS — v partizanskih enotah, civilni zaščiti, odborih za SLO, pri strelcih, tabornikih, planincih, v posebnih enotah, ki jih imajo delovni kolektivi, ipd. V tem smislu so bili na posvetu sprejeti tudi sklepi, za katere pa bo treba odločno poskrbeti, da jih bomo tudi zares uresničevali, ne pa pustili v zapisnikih.

MIROSLAV ULČAR

UMRL JE GENERAL POLKOVNIK VIKTOR BUBANJ

»Žalostna novica o nenadni smrti načelnika generalštaba JLA generalpolkovnika letalstva Viktorja Bubnja je globoko pretresla vse rezervne vojaške starešine SR Slovenije. S smrtjo visokega vojaškega strokovnjaka in uglednega družbenopolitičnega delavca smo izgubili vodjo in sodelavca, ki nam je v naših prizadevanjih pri strokovnem in idejnopoličnem usposabljanju rezervnih vojaških starešin nesebično pomagal in svetoval pri uresničevanju skupnih ciljev, zlasti na področju obrambnih priprav. Zato bomo njegovo odsotnost pri našem nadaljnjem delu toliko bolj pogrešali.«

(Iz sožalne brzojavke republiškega odbora Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije zveznemu sekretarju za narodno obrambo generalpolkovniku Nikoli Ljubičicu)

Tito: »Zveza borcev nam mora še veliko pomagati«

Predsednik republike Tito je ob petindvajsetletnici ustanovitve borčevske organizacije sprejel v Beogradu delegacijo Zveze združenj borcev NOVJ. Predsedniku ZB NOVJ Marijanu Cvetkoviču je izročil red bratstva in enotnosti z zlatim vencem, s tem redom je predsednik republike odlikoval zvezo borcev ob njenem jubileju v priznanje za plodovito delo med utrjevanjem nove ljudske oblasti, poglobljanjem bratstva in enotnosti med našimi narodi in narodnostnimi skupinami, med prizadevanji za obrambo svobode in neodvisnosti naše domovine kakor tudi za vzgojo mladih rodov po izročilih našega narodnoosvobodilnega boja.

Tovariš Tito je dejal:

»To veliko odlikovanje izročam zvezi borcev, tistim, ki so med vojno in po njej imeli velike zasluge za našo deželo in naše narode. Upam, da bo tudi to spodbuda vaši organizaciji za nadaljnja prizadevanja pri uresničevanju vsega, za kar so se borci zavzemali tudi med vojno — za ohranitev in nadaljnji razvoj pridobitev naše revolucije. Od zveze borcev zelo mnogo pričakujem; morala nam bo še veliko pomagati.«

Marijan Cvetkovič se je zahvalil za odlikovanje v imenu zveznega odbora ZB NOVJ in vsega članstva. Dejal je, da je misel, ki jo je izrazil tovariš Tito, vcepljena globoko v srce vseh borcev in da jih bo tako lepo odlikovanje nad vse razveselilo. »Nobenega dvoma ni, da bodo tudi nadalje posvečali vse svoje moči za ohranitev enotnosti naših narodov in domovine, enotnosti borcev v ZK na čelu z vami, tovariš predsednik!«

Marijan Cvetkovič je sporočil tovarišu Titu, da so na seji zveznega odbora ob proslavi petindvajsetletnice ustanovitve plaketo, ki bodo z njo odlikovali člane borčevske organizacije za njihova dolgoletna velika prizadevanja ter zasluge. Dejal je:

»Na seji smo sklenili, da bomo prvo plaketo podelili vam, tovariš predsednik, ki ste vseh teh petindvajset let spremljali delo zveze borcev, jo podpirali ob vsaki priložnosti, pomagali urejati borčevske in druge zadeve ter ste bili zmeraj v najtesnejšem stiku z našo organizacijo, ki ste sicer tudi njen trajni častni predsednik!«

Predsednik Tito se je toplo zahvalil za to pozornost, potem pa je ostal med člani delegacije v daljšem prisrčnem pogovoru.

besede in dejanja

ANEKDOTA

Ko je ugotovil, da je Jugoslavija v središču mednarodne javnosti že trideset let, je udeležencem nekega seminarja Veljko Vlahović povedal naslednjo anekdoto:

»Pred dvajsetimi leti mi je neka ameriška novinarka rekla, da so barva, papir in črnilo potrošeni za pisanje o naši deželi od 1941. leta, več vredni kot vsa Jugoslavija.« To pomeni, da se v tej deželi nekaj velikega dogaja, je odgovoril Veljko Vlahović.

Nedeljski dnevnik 15. X. 1972

KRITIKA

Več arhitektov je te dni ostro protestiralo zaradi zamisli, da bi za nekatere

načrte najeli arhitekte iz tujine. V dopisih o tem je med drugim prišla močno do izraza kritika stanja v naši arhitekturi in stavbarstvu; opozarjajo tudi na številne primere, ki mejijo na kriminal. Toda na žalost niti ob tej priložnosti ni navedeno niti eno ime in tudi nobeden določen primer, kar je res čudno. Dosedaj v javnosti še ni bila priobčena kritika napak v projektiranju in izvajanju, čeprav se ni varčevalo s pohvalami in navajanjem imen avtorjev, kadarkoli je ocenjevalec smatral za potrebno pozitivno oceniti kako arhitektonsko delo. Ekonomika politika 9. X. 1972

DEVET Odstotkov

Jugoslavija vsako leto izgubi devet odstotkov narodnega dohodka zaradi slabe kakovosti blaga in storitev. Če bi zmanj-

šala za 10 odstotkov izgube, ki nastajajo zaradi slabega blaga in storitev, bi dobila dvakrat večjo vsoto, kot jo na primer Vojvodina vsako leto namenja za investicije. Te podatke so navedli ob jugoslovanskem posvetovanju o kakovosti izdelkov v Novem Sadu, kot del akcije »Leto kakovosti« v vsej državi.

Kmečki glas, 11. X. 1972

SKORAJ MILIJARDA IZGUB

Osemstotriinsedemdeset milijonov — to je samo grobi proračun izgub, ki so jih od ustanovitve do danes imela naša podjetja v tujini — »Metalijum«, »General-Invest«, »Braća Kuvarić«, »Jugominal« in »Interpleta« iz Zagreba, nato »Jugometal«, »FAP-FAMOS«, »Komgrap«, »Jugoslavijakomerc«, »Centrotekstil« in »Intereksport« iz Beograda, »Istra-turist« iz

Umaga, »Koteks« iz Splita, »Beti« iz Metlike, »Energoinvest« iz Sarajeva in »Istrakomerc« iz Ljubljane.

Borba, 15. X. 1972

PROMETNA DEJAVNOST: mestni promet v Ljubljani in na Jesenicah. Medkrajevni potniški promet v Sloveniji in drugih republikah. Tovorni promet s tovornjaki in specialnimi vozili v tu- in inozemskem prometu. Poslovalnice so v Celju, Mariboru, Kopru, Radencih, Trbovljah, Zagrebu in Beogradu.

HOTELSKA DEJAVNOST: Bled — GOLF hotel, PARK hotel, Gozd Martuljek — hotel ŠPIK, Velika planina — hotel ŠIMNOVEC, Ljubljana — pension VIATOR, Kotlje — hotel RIMSKI VRELEC, Prevalje — pension POLJANA, Črna — hotel PLANINKA, Metlika — hotel BELA KRAJINA, Semič — hotel SMUK, Črnomelj — hotel LAHINJA, restavracija GRAD.

VIATOR ima sistem žičnic na Veliki planini, na Španovem vrhu in v Gozdu Martuljeku

**PROMETNO
HOTELSKO
TURISTIČNO
PODJETJE
VIATOR
LJUBLJANA**

TURISTIČNA DEJAVNOST: v turistični agenciji VIATOR in poslovalnicah v Ljubljani, v Kranjski gori, na Jesenicah, na Bledu, na Vrhniki, v Kamniku, v Ravnah, v Slovenj Gradcu, v Ljutomeru in v Zagrebu.

politični razgledi

Skupni evropski prostor

Prvič v Jugoslavijo in prav tako prvič v neko socialistično državo je ta terek prispela na uradni obisk britanska kraljica Elizabeta II. z možem Filipom, vojvodo Edinburškim, in hčerko, princeso Ano. Ta obisk je, kot je v pogovoru z urednikom britanske televizije rekel predsednik Tito, rezultat dobrih odnosov, ki vladajo med Jugoslavijo in Veliko Britanijo, tako da ni spornih vprašanj, ki bi jih bilo potrebno reševati. Pomen obiska sega potemtakem naprej, v prihodnji še boljši razvoj sodelovanja med obema državama. K temu bosta še prispevala že napovedana obiska britanskega zunanjega ministra Homa in premiera Heatha v naši državi.

Stiki med obema državama pa so bili živahni že prej: Tito je obiskal Britanijo leta 1953 in lani (med povratkom iz ZDA in Kanade), poprejšnji predsednik ZIS Mitja Ribičič pa marca predlani.

Vsi ti obiski in srečanja so zgradili sila raznoliko sodelovanje med britansko in našo državo. Še posebej se je zadnji čas okrepila trgovina med obema državama. Britanija je sicer šele naš peti zunanjetrgovinski partner in daleč zaostaja za ZR Nemčijo in Italijo glede skupnih vlaganj in drugega gospodarskega sodelovanja, vendar pa je lani obojestranska blagovna menjava že pressegla tristo milijonov dolarjev, kar je za 13 odstotkov več kot leto prej. Pri tem se je dokaj povečal naš izvoz, če tudi je uvoz še vedno nad njim. Dobro sodelovanje obstaja tudi na znanstvenem, kulturnem in drugih področjih. Med drugim je cela vrsta jugoslovanskih mest pobratenih z britanskimi, s čemer se še utrjuje medsebojno spoznavanje in razumevanje med narodi obeh držav.

Obisk britanske kraljice v naši državi pa je pomemben tudi drugače, v širšem zunanje-političnem okviru. V prvi in drugi državi je namreč trdno zakoninjen spoznavanje, da sodita v Evropo, da sta del njenih dogajanj in njenih prizadevanj za varnejšo in mirnejšo prihodnost, za vsestransko sodelovanje

in premostitev vseh tistih preprek, ki so jo v preteklosti razkosavale.

Pravzaprav se je v deželi, ki ji vlada Elizabeta II., to spoznanje utrdilo šele v zadnjih desetletjih, ko je jel razpadati mogočni britanski imperij, ki se je prejšnjem stoletju razrasel po vseh zemeljskih poldnevnikih in vzporednikih. Nekdanje azijske in afriške kolonije so se osvobodile in zapuščale britansko krono. Nastala je precej ohlapna britanska skupnost narodov, Commonwealth, ki združuje zdaj neodvisne države in katerim formalno še vedno stoji na čelu britanska kraljica: toda tudi Commonwealth se čedalje bolj rahlja. Tako je naposled britanski otok ostal sam s sabo, ločen od stare celine. Evrope, s širokim Rokavskim prelivom. Na dan so nemudoma izbruhnili vsa prastara nasprotja, ki jih je poprejšnji kolonialni blišč spretno zakrival in dušil: začele so si slediti številne stavke britanskih delavcev, v severnoirskem kosu države pa je nastala prava majhna državljanska vojna, ki je doslej zahtevala že nekaj stotin žrtev in ki ji še dandanašnji ni videti pravega konca.

Zato je morala Britanija najti nov prostor za svoje bivanje in za nadaljni razvoj: odločila se je s 1. januarjem prihodnjega leta pridružiti EGS v skupno, močno in politično vse bolj vplivno deveterno Zahodno Evropo, ki odstranjuje meje med zahodnoevropskimi državami na gospodarskem, trgovinskem, carinskem in drugih področjih.

Britanija je zdaj »trdno v Evropi« in bolj kot kdaj prej jo zanima vse, kar se na njenih prostranstvih dogaja. Srečanje z njenimi državni ki pomeni torej tudi dogovarjanje za skupne akcije do številnih evropskih vprašanj: do evropske konference o varnosti in sodelovanju, do reševanja bližnjevzhodne krize, ki je tesno povezana z evropsko varnostjo, do vsestranskega sodelovanja med posameznimi državami, ne oziraje se na različen notranji razvoj. Obisk britanske kraljice prispeva potemtakem k veliki mu cilju: k oblikovanju skupnega, čim bolj enotnega, čim bolj preteklih senc osvobojenega evropskega prostora.

Taljenje ledu v Moskvi

Po tromesečni zamrznitvi stikov med Kairo in Moskvo je ta teden dopotoval na uradni obisk v Sovjetsko zvezo egiptovski premier dr. Aziz Sidki. Sam obisk je po svoje simboličen. Prav Sidki je bil zadnji egiptovski državnik, ki je obiskal SZ tik pred sklepom egiptovskega predsednika Sadata, da odslavi iz dežele sovjetske vojaške strokovnjake (to je bilo 18. julija letos, Sidki pa je bil v Moskvi nekaj dni pred tem in je sovjetske voditelje obvestil o nameravani Sadatovi odločitvi), zaradi česar je prišlo do ohladitve sodelovanja med obema državama; in ravno Sidki je prvi egiptovski državnik, ki se je po tem Sadatovem sklepu znova oglašil v SZ, da bi medsebojno sodelovanje znova zgladil in ga skušal postaviti v nove okvire. Delikatna naloga.

Naloga je delikatna še toliko bolj, ker v teh zadnjih treh mesecih, kar je bil Sidki nazadnje v Moskvi, ni manjkalo medsebojnih obtožb in zamer. Sam egiptovski predsednik Sadat je precej ostro očital sovjetskemu voditelju, da so omejevali njegovo svobodo akcije, da

so ga posredno silili h kapitulaciji, da mu niso hoteli uslišati njegovih prošelj za ofenzivno orožje, ki bi ga potrebovali v bitki z Izraelom, in da so s svojimi stališči začepili bližnjevzhodno krizo v slepi ulici oziroma v položaju »ne vojna, ne mir«. Sovjetski voditelji na obtožbe Sadata in egiptovskega tiska niso odgovarjali, zato se je po tisku obeh držav razvila majhna »časopisna vojna«, ki je pojenjala šele nedavno, nekaj tednov pred Sidkijevo potjo v Moskvu.

Sadat je namreč ta čas spoznal, da mu ohladitev odnosov z Moskvo ni prinesla tistega, kar je pričakoval: pospešenega političnega reševanja spora, možnost sporazumevanja z vplivnimi zahodnimi državami, večjo enotnost med arabskimi državami, pomiritev domačih razprtij. Zahod namreč za zdaj ni hotel spremeniti svojih stališč do bližnjevzhodnega spora, ker je bil preveč zaposlen z drugimi vprašanji: z vojno v Indokini, ki prehaja očitno v odločilno obdobje, pa z zahodnoevropskim združevanjem in ne nazadnje z bližnjimi predsedniškimi volitvami v ZDA (novembra meseca) ter parlamentarnimi volitvami v Franciji in Zahodni Nemčiji. Bližnjevzhodni spor je običal nekje ob strani in Sadat je moral znova poiskati pomoč tam, kjer je vedel, da mu je ne bodo odtgnili: v SZ, ki je še vedno zelo zainteresirana za svojo gospodarsko, strateško in politično prisotnost na tem pomembnem mostišču azijske in afriške celine.

Do dokončnega preloma med obema državama pravzaprav niti ni prišlo. Odšli so samo sovjetski vojaški strokovnjaki, kar je po svoje tudi v prid SZ, ki se ji ni več treba bati, da bi bila lahko kdaj direktno vpletena v spopad z državo, za katero nedvoumno stojijo ZDA. Močna gospodarska prisotnost SZ v Egiptu pa je ostala. Tudi olajšave, ki jih je imela sovjetska vojska v Egiptu, se niso končale. Določena vojaška pomoč (v rezervnih delih) pa je prihajala v Egipt še naprej.

Sodelovanje med obema državama se bo torej nadaljevalo: Z majhnim priokusom seveda, ki so ga pustili za sabo ti zadnji trije »hladni meseci«. Toda prevelike so koristi in potrebe na obeh straneh, da bi jih lahko motil takšen priokus.

KOMENTATOR

dogodki tedna

● V zveznem sekretariatu za zunanje zadeve so bila redna posvetovanja med predstavniki zunanjih ministrov Jugoslavije in Italije. Posvečena so bila predvsem vprašanjem, ki so povezana s pripravi na sklicanje konference o evropski varnosti in drugim problemom, kot so Sredozemlje, Bližnji vzhod itd. Pogovore ocenjujejo kot zelo koristne in konstruktivne. V odkriti menjava mnenj so predstavniki obeh držav ugotovili sorodnost stališč o vrsti pomembnih vprašanj, zlasti na področju evropske varnosti.

● Koroški neonacisti in drugi šoviniisti so izpolnili svojo grožnjo: ob zaključku proslav 52-letnega koroškega pibiscita, so med neviranim divjanjem po koroških slovenskih vaseh odstranili še vse preostale dvojezične napise, kolikor jih niso odstranili že prej. Večerna manifestacija po celovških ulicah pa je potekala v znamenju protislovenskih gesel in v tipičnem velikonemškem nacističnem duhu. Deželni glavar Sima in kancler Kreisky sta v svojih izjavah poulični teror sicer obsodila, toda uradno oblasti niso storile prav nič, da bi ga preprečile. Nasilje nad slovensko manjšino na Koroškem je izzvalo ogorčenje in proteste vse slovenske in jugoslovanske javnosti.

● Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev sta se sestala na skupni seji in izglasovala resolucijo, v kateri napovedujeta apel na mednarodno javnost in na ustrezne mednarodne forume za zaščito zakonskih pravic slovenske manjšine v Avstriji. V tem oziru bodo koroški Slovenci zaprosili za pomoč državo matičnega naroda SFRJ. Resolucija vsebuje tudi poziv na avstrijske demokratične sile in zahtevajo, naj avstrijska vlada najodločnejše ukrepa proti šovinističnim skrajnežem in prepove organizacije, kot so Heimadienst in podobne.

● Ameriška letala so bombardirala francosko diplomatsko predstavništvo v Hanoju, pri čemer je bilo sedem mrtvih, francoski generalni delegat pa je bil hudo ranjen. Ob tem, ko so ameriški bombniki izvedli rušilni napad na središče Hanoja, je bilo prizadeto tudi alžirsko veleposlanstvo.

● Ameriško vojaško poveljstvo je objavilo sporočilo o skupnih ameriških izgubah v vietnamski vojni, ki znašajo: 45.882 mrtvih, 303.457 ranjenih, 1690 pogrešanih ali ujetih in 10.280 mrtvih, ki niso padli na bojiščih. Vojška saigonskega režima pa je od začetka vietnamske vojne imela 156.761 mrtvih in 412.671 ranjenih. Američani trdijo, da je na strani osvobodilnih sil doslej padlo 897.460 borcev. Kljub tolikšnim žrtvam, miru v Vietnamu še ni na vidiku. Tudi na 163. seji četverne konference o Vietnamu v Parizu še vedno niso dosegli nobenega napredka.

● Odbor šestnajstere, ki pripravlja konferenco neuvršenih držav na vrhu, je na svojem sestanku v New Yorku sklenil, da bo deloval kot pripravljalni in usklajevalni organ vse do alžirskega vrha neuvršenih. Na sestanku so govorili o najpomembnejših vprašanjih, ki so na dnevnem redu generalne skupščine, ter se dogovorili, da bo treba uskladiti dejavnost neuvršenih. Pripravljalni odbor se bo shajal dvakrat mesečno, dokler bo trajalo zasedanje generalne skupščine.

● Ljudska republika Kitajska je podprla idejo o sprejemu dveh nemških držav v Združene narode in upa, da bi se lahko uresničilo ponovno združevanje Zahodne in Vzhodne Nemčije na temelju medsebojne pogodbe o miru. To stališče je povedal kitajski premier Ču En Laj, ko se je pogovarjal z zahodnonemškim ministrom za zunanje zadeve Walterjem Scheelom. Leta je takšno stališče ocenil kot zelo blizu stališčem bonske vlade.

● Delegacija republiškega sekretariata za notranje zadeve Slovenije pod vodstvom sekretarja Marijana Orožna je bila na obisku pri republiškem sekretariatu za notranje zadeve Makedonije. Med obiskom so se gostje seznanili z organizacijo in delom organov za notranje zadeve in obenem izmenjali delovne izkušnje.

● Ameriški senat je podprl predlog zakona, s katerim bodo vojaški izdatki ZDA v tekočem letu znašali 74,3 milijarde dolarjev. To je po drugi svetovni vojni največja vsota, določena za ameriško vojsko. Po predlogu zakona, ki ga mora podpisati še predsednik Nixon, bodo okoli 6 milijard porabili za vojaške operacije v jugovzhodni Aziji, od tega 2,7 milijarde pri uresničevanju programa tako imenovane vietnamizacije.

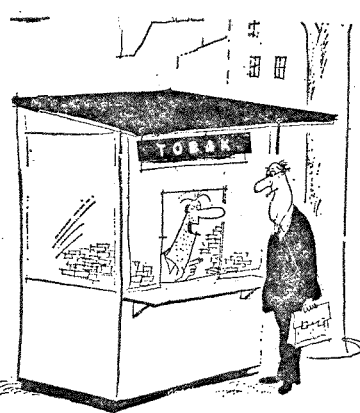
● Generalni sekretar gibanja za združitev Latinske Amerike Greco je napovedal, da se bo Juan Peron 15. novembra vrnil v Argentino. Greco je na tiskovni konferenci v Bruslju dejal, da vojska, sindikat in politične sile v Argentini v glavnem odobravajo Peronov program za obnovo države.

● Na povabilo predsednika republike Josipa Broza Tita je prispela na petdnevni uradni obisk v Jugoslavijo angleška kraljica Elizabeta II. in princ Filip, vojvoda Edinburški, in princesa Ana. Beograd, Dubrovnik, Titograd, Zagreb in Pulj so se slovesno pripravili na prihod visokih gostov iz Velike Britanije. To je prvi obisk britanskega suverena v Jugoslaviji, a tudi prvi tak obisk v kateri od držav s socialistično družbeno ureditvijo.

● V Dortmundu se je začel izredni kongres socialdemokratske stranke z geslom: »Willy Brandt mora ostati kancler!« Kongres naj bi formalno bil začetek predvolilne kampanje vladne stranke, v resnici pa je že eden od vrhuncev te kampanje, kajti volilna bitka se je začela v trenutku, ko so sredi prejšnjega meseca razpustili bonški parlament.

● V obmejnem Panmundžonu je bil sestanek koordinacijskega odbora Severne in Južne Koreje. V sporočilu, ki so ga nato objavili, sta obe strani izrazili željo po ponovni združitvi države.

VSAK TEDEN ENA...

»Če bodo prepovedali reklamo za cigarete, vas bom že jaz sproti obveščal o novih vrstah cigaret...«

Odločna podpora pismu tovariša Tita

Z RAZŠIRJENE SEJE OBČINSKEGA ODBORA ZZB NOV MARIBOR

V soboto, 14. oktobra, je bila razširjena seja občinskega odbora ZZB NOV Maribor, ki so ji prisostvovali tudi predsedniki krajevnih organizacij ZZB NOV in VVI. Na dnevnem redu so bile priprave na letne redne skupščine.

Redne letne skupščine naj bi izvedli do konca leta. Odločili so se, da bi naj bili bodoči predsedniki krajevnih organizacij izvoljeni tudi v občinski odbor ZZB NOV in naj bi bili predsedniki posameznih komisij ali pa bi opravljali razne druge dolžnosti v odboru. Tako bi občinski odbor postal bolj operativno telo, hkrati pa bi s tem dosegli še občinski odbor s krajevnimi organizacijami ZZB NOV in VVI. Njihovi predsedniki bi jih sproti seznanjali o raznih organizacijskih in drugih vprašanjih, ki bi jih obravnavali na posameznih sejah občinskega odbora. Na rednih letnih skupščinah naj bi razpravljali predvsem o družbenopolitični vlogi ZZB NOV in VVI, ne pa toliko o socialno-materialnih vprašanjih posameznikov kot prejšnja leta. Pri zbiranju kadrov za nove odbore krajevnih organizacij, si bodo prizadevali, da bi bili izvoljeni tisti tovariši in tovarišice, ki imajo vse ustrezne moral-

ne kvalitete, ki so delovni in nimajo preveč funkcij. Na razširjeni seji so prebrali pismo tovariša Tita in izvršnega biroja predsedstva CK ZKJ. Po zavzeti razpravi so sprejeli stališča, v katerih so poudarili, da je ZZB nosilka stališč ZK in da se obvezujejo za njihovo dosledno uresničitev. Nadalje, da bodo pred letošnjimi rednimi skupščinami v vodstva krajevnih organizacij pred izvolitvijo ocenili kvalitete predlaganih kandidatov, da bi bila zagotovljena njihova družbena in politična zavzetost, smisel, pripravljenost in odgovornost do reševanj družbenopolitičnih vprašanj. Borci NOV v občini Maribor se bodo zavzemali, da bi ZZB postala dejanska nosilka stališč ZK. Borci namreč dobro vidijo vse tisto, kar ni prav, in vedo, o čem morajo povedati svoje. Ob tem pa niso pozabili, da je tudi v vrstah borcev nekaj posameznikov, katerih početje ni v skladu z našimi načeli. Borci se zavzemajo za to, da bi tudi vodilni ljudje v občini Maribor imeli enotno stališče, da bi tako ne le ozdravili ZK, ampak tudi napravili red v našem gospodarstvu. Gre za to, da ne bi v eni organizaciji rekli »da«, v drugi pa »ne«, ali pa »saj to ni

mogoče». Pri tem opozarjajo, da so mnogi borci med vojno in po njej veliko dali za današnjo družbo in se marsičem odpovedali, da pa imajo kljub temu pravico pogledati v skupni lonec, kaj se kuha in kako se kuha.

Tudi na območju občine Maribor je izstopilo večje število borcev iz ZK, ker so videli velike nepravilnosti v naši družbi. Nanje so opozarjali posamezne vodilne funkcionarje in organe, ker pa iz tega ni bilo nič, so izgubili zaupanje. Računajo, da se bo po uresničevanju pisma zopet v ZK vrnilo več tovarišev.

Nato so pri občinskem odboru ZZB NOV Maribor osnovali politični aktiv in priporočili, da takšen aktiv imenujejo tudi v krajevnih organizacijah zaradi enotne politike v krajevni skupnosti.

Precejšnjo pozornost so v razpravi posvetili združitvi kmečkega in delavskega zdravstvenega zavarovanja. O njem se bodo odločili na referendumu, ki ga bodo izvedli na območju občine Maribor 19. in 20. oktobra letos. Pri tem gre tudi za odpravljanje socialne diferenciacije. Na območju občine Maribor je več kot 35 odstotkov kmetov, ki so stari nad 65 let in mnogo čez ter so ostali sami brez moči in sredstev. So pa tudi primeri, ko so posamezne kmetije že prazne. Gre seveda tudi za kmete-borce. Ker so med vojno materialno podpirali osvobodilno gibanje, naj bi jih danes tudi naša družba bolj kot doslej podprla pri zdravstvenem zavarovanju.

Ob bližajočih se novih stanovanjskih predpisih in pa ob srednjeročnem programu gradnje stanovanj v občini Maribor so odločno podprli zamisel o ustanovitvi solidarnostnega sklada. Z njim bi namreč reševali problem morebitnih povišanih stanarin, ko bodo le-te sproščene. Tega sklada pa naj ne bi upravljalo stanovanjsko podjetje Maribor, ampak posebna skupščina, ki bi jo izvolili iz vrst delovnih organizacij, ki bi v ta namen oddvajale določen odstotek prispevka. Grajali so dosedanje stanovanjsko politiko, zlasti gradnjo stanovanj za trg. Nato pa so razpravljali o osnutku zakona o vojaških vojnih invalidih, o zakonu o

pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter o nekaterih drugih organizacijskih vprašanjih.

Z razširjene seje so poslali republiškemu odboru ZZB NOV Slovenije protestno pismo v zvezi s protislovensko gonjo na Koroškem.

D. MIKLAVEC

Praznik na Notranjskem

V spomin na 19. oktober 1941, ko je Krimski bataljon napadel Italijane v Ložu in Bezuljaku, praznujejo v cerkniški občini na današnji dan občinski praznik. Že v navado je prišlo, da ob vsakokratnem občinskem prazniku posvetijo posebno pozornost enemu od uporniških predelov na Notranjskem. Letos bodo počastili Bloke, od koder je doma Stanko Semič-Daki, eden najboljših znanih udeležencev napada na Lož, in kjer je bilo osvobodilno gibanje že leta 1941 zelo močno razvito.

Poročajo nam, da so danes dopoldne v domu JLA na Velikih Blokah sklicali slavnostno sejo občinske skupščine, na katero so povabili še: predstavnike družbenih organizacij in gospodarstva, nosilce spominskega znaka iz leta 1941 iz cerkniške občine potem pa tudi vse preživele udeležence napada na Lož. Seja je izvenen kot simbol povezanosti med junaško preteklostjo in sedanostjo, pa tudi kot manifestacijo priprave na splošni ljudski odpor in tovariško sodelovanje z vojniki in vojaškimi starešinami vojašnice Notranjskega oddreda na Velikih Blokah. Med slovesnostmi v zvezi z občinskim praznikom so Janezu Zigmundu-Bašku iz Vrhnike pri Ložu, znanemu borcu in aktivistu, podelili red bratstva in enotnosti z zlatim vencem, s katerim ga je predsednik republike odlikoval za 70-letnico življenja in velike zasluge v osvobodilnem boju in ljudski revoluciji.

S. F.

Predvsem predavatelji in dobra strokovna literatura

POSVETOVANJE O POLOŽAJU IN IZOBRAŽEVANJU RVS

Pred kratkim je bilo v beograjskem domu armade pomembno posvetovanje o položaju in strokovnem usposabljanju rezervnih vojaških starešin, ki ga je vodil načelnik generalštaba JLA generalpolkovnik Viktor Bubanj, udeležili pa so se ga generali — pomočniki zveznega sekretarja za narodno obrambo, načelniki uprav, komandanti armadnih področij in številni drugi višji starešine JLA, med katerimi so bili tudi starešine z akademij in šol za rezervne oficirje, predvsem pa seveda predstavniki republiških in pokrajinskih sekretariats in štabov za narodno obrambo ter Zveze rezervnih vojaških starešin. Od slovenskih predstavnikov so se na posvetovanju vključili v razpravo predstavniki glavnega štaba za splošni ljudski odpor SR Slovenije Vlado Krašovec, predstavnik IX. armade generalpolkovnik Franc Tavčar in predsednik republiškega odbora ZRVS Slovenije inž. Slavko Korbar.

Od posvetovanja, za katerega so vsi že dobili uvodno gradivo o položaju in strokovnem izpopolnjevanju rezervnih starešin, so udeleženci pričako-

vali zelo veliko, predvsem pa to, da bodo na njem sprejeli kar najboljše rešitve kar zadeva položaj rezervnih starešin. Načeli so vrsto novih in se lotili tudi številnih vprašanj, in sklenili, da je treba vse predloge sistematično, preučiti in jih začeti takoj tudi uresničevati. Osnovna zamisel posveta, da bi na njem dali čimveč idej in tudi natančnih odgovorov na vsa bistvena vprašanja glede izbire, šolanja in izpopolnjevanja rezervnega starešinskega kadra, se je tako uresničila in lahko že v bližnji prihodnosti pričakujemo, da bo rešenih vrsta problemov.

Pozornost udeležencev posvetovanja so predvsem privlačila tista vprašanja, ki so se nanašala na dva osnovna problema, namreč, kako bi bilo moč najboljše in najhitreje ustvariti nov starešinski kader ter kako se naprej strokovno izobraževati in izpopolnjevati dosedanje, številne rezervne starešine. Odgovorov na ta vprašanja je bilo veliko, med njimi na primer, da bi bilo strokovno izpopolnjevanje rezervnih starešin treba posodobiti tako, da bi izboljšali socialno strukturo kandidatov za šole rezervnih oficirjev, se pravi sprejeli več delavcev. Bodoče rezervne oficirje bi bilo treba izbirati predvsem s področij, kjer so najpotrebnejši, v šolanje pa uvesti načelo »enota-šola-enota«, ki bi najbrž še največ prispevalo k boljšemu usposabljanju gojencev za njihove bodoče naloge. Vse to pa bo kajpak treba uskladiti s perspektivnim načrtom razvoja naših oboroženih sil.

Razpravljali so o bolj usmerjenem usposabljanju rezervnih starešin za izvrševanje njihovih vojnih dolžnosti, o sprejemanju rezervnih starešin v Zvezo komunistov, o družbenopolitični vlogi rezervnega starešinskega kadra ter tudi o posebnem priročniku z vsemi potrebnimi znanji, ki bi jih moral obvladati. Posebno pozornost so posvetili vlogi žena v vojni, žena kot rezervnih vojaških starešin. Rešiti to vprašanje ni lahko, saj je vezano na večja materialna sredstva, vendar pa je prišel čas, ko bo tudi to vprašanje treba dokončno razrešiti.

Kot smo že omenili, so v diskusiji sodelovali tudi slovenski predstavniki. Predsednik republiškega odbora ZRVS Slovenije inž. Slavko Korbar je poudaril, da rezervni starešine lahko večino znanja, kar zadeva organizacijo, vojaško tehniko in taktiko naših in tujih oboroženih sil, pridobe iz ustrezne strokovne literature, ki jo preučujejo vsak zase, tako nabrano znanje pa dopolnijo na skupinskih posvetovanjih. Govoril je o tem, da je v Sloveniji ena od pomembnih oblik usposabljanja starešin praktično delo, predvsem v okviru taktično-orinetacijskih pohodov in tekmovalnih na 5 do 20 km dolgih progah. Poudaril pa je tudi da je dosedanje delo pokazalo, da je splošno vojaško izpopolnjevanje rezervnih vojaških starešin prek ZRVS lahko zelo kvalitetno in obsežno, hkrati pa tudi veliko cenejše kot na druge načine, pod pogojem seveda, da so za to dani vsi pogoji — kvaliteten predavateljski kader in ustrezna strokovna literatura.

(M. U.)

Obravnavali so predloge k pokojninskemu in invalidskemu zavarovanju

Komisija za socialno-zdravstvena vprašanja in komisija vojaških vojnih invalidov pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije sta prejšnji teden na skupni seji obravnavali predloge k osnutku republiškega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Osnutek tega zakona, ki so ga pristojni zbori skupščine SRS sprejeli že v juniju, so SZDL, Zveze sindikatov in republiški odbor ZZB NOV Slovenije v juliju poslali v javno razpravo. Mimo tega da so člani združenj borcev in vojaških vojnih invalidov sodelovali že na sestankih, ki jih je za razpravo o osnutku zakona širo po Sloveniji sklicala SZDL, so se občinski odbori ZZB skupaj z občinskimi komisijami za socialno-zdravstvene zadeve borcev NOV in komisijami VVI še posebej pogovorili o tistem delu osnutka, ki govori o pravicah udeležencev NOV.

Vse dopolnilne in spreminjevalne predloge, ki so v zvezi s pravicami borcev ali zadevajo tudi udeležence NOV, so, združene v pet skupin, predložili skupni seji v obravnavo in dokončno oblikovanje. Predlogi prve skupine so se nanašali na oblikovanje pokojninske osnove, druge na usklajevanje pokojnin, tretje na vpliv ponovne zaposlitve na izplačevanje pokojnine, četrte na sistem urejanja temeljnih pravic udeležencev NOV in družin padlih borcev ter pete na organizacijo skupnosti.

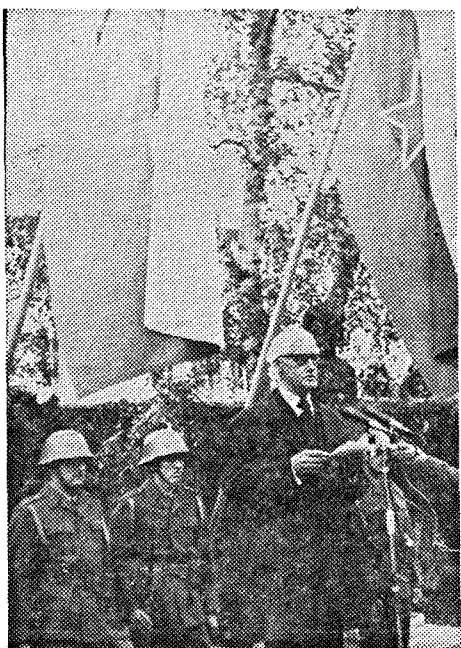
Razprava o tako urejenih predlogih je bila res temeljita, vmes je bilo slišati tudi različna mnenja, govorili so ne le o načelnih stališčih, marveč tudi o podrobnostih in končno sporazumno sprejeli njihovo končno obliko. Te pred-

loge je republiški odbor ZZB NOV že dostavil skupščini SRS.

Po končani skupni seji so člani komisije VVI razpravljali še o predlogih in pripombah občinskih odborov ZZB NOV — komisij za vojaške vojne invalide — k osnutku zakona o vojaških vojnih invalidih. Ta osnutek so ti odbori prejeli že v avgustu, a sedaj, ko so pripele pripombe in predlogi iz večine občin, je bilo treba izoblikovati njihovo dokončno stilizacijo. In prav to je opravila komisija VVI na tej svoji seji. Ob upoštevanju pobud komisij VVI pri občinskih odborih ZZB izoblikovane predloge je republiški odbor že poslal zveznemu odboru ZZB NOV Jugoslavije, da jih skupaj s tistimi iz drugih republik dostavi na pristojno mesto.

Zatem so člani komisije VVI obravnavali in sprejeli še teze za poročilo komisije za republiško skupščino ZZB NOV Slovenije in sklepali o ureditvi nekaterih tekočih zadev.

V. M.

Komemoracija ob 30. obletnici ustrelitve 24 talcev na Poljanah. V petek, 13. oktobra 1972, je minilo trideset let, odkar so italijanski fašisti po nasvetu svojih hlapcev odločili, da prvič na javnem prostoru — sredi mesta — ustrelijo skupino 24 talcev. Na kraju žalostnega dogodka, v Ulici 24 talcev na Poljanah, so se tega dne zbrali številni ljubljanci, da počastijo njihov spomin. Zbranim je spregovoril nekdanji sekretar okupirane Ljubljane, član republiške konference republiške zveze, Franc Kimovec-Ziga. Na komemoraciji so sodelovali: Partizanski invalidski pevski zbor, Godba milice in Andrej Kurent, član SNG v Ljubljani.

Foto: S. Teršek

Ljubljanska banka

pravi naslov
za denarne zadeve

dopisniki nam poročajo

CELJE

PODPORA PISMU TOVARIŠA TITA

Te dni je bila v Celju seja občinskega odbora ZZB NOV. Osrednja točka dnevnega reda je bila razprava o nalogah članov in organizacij Zveze borcev NOV v zvezi s pismom predsednika Tita in izvršnega biroja predsedstva Zveze komunistov Jugoslavije.

Politični sekretar občinske konference Zveze komunistov Stane Seničar je nakazal strateške cilje s področja samoupravljanja, ustavnih dopolnil, gospodarstva in socialne diferenciacije v celjski občini, ki jih bodo morali komunisti in vse napredne sile v bližnji bodočnosti izbojevati.

Borci so v razpravi podprli pismo predsednika Tita ter sklenili, da bodo, kot nekdanj, spet v prvih vrstah v boju proti napakam. Odločno so se zavzeli za razvijanje tistih naprednih stališč, ki pospešujejo še hitrejši samoupravni družbeni razvoj in stabilizacijo gospodarstva v celjski občini.

—ma—

MARIBOR

ZANIMANJE ZA IZPOPOLNJEVANJE REZERVNIH VOJAŠKIH STAREŠIN

Na seji občinskega odbora ZRVS Maribor so pregledali dejavnost združenja na območju občinskega odbora. Ugotovili so, da so združenja na splošno delavna, razen redkih izjem. Njihova dejavnost se je pokazala zlasti ob letošnjem praznovanju dvajsetletnice ZRVS, kakor tudi pri več drugih priložnostih. Članstvo sodeluje v številnih družbenopolitičnih organizacijah prav tako kot funkcionarji.

Prav tako kot občinski odbor skrbijo tudi združenja za strokovno izpopolnjevanje članstva. Na nedavnem občinskem strelskem tekmovanju v Rušah je sodelovalo kar dvajset ekip. Med najboljšimi je bila skupina iz Ruš. Se precej dobro je bila tudi udeležba na taktično orientacijskem pohodu, ko so udeleženci morali pokazati svoje strelsko znanje in reševati topografske ter taktične naloge. Med drugim so morali napasti letalce, ki so se spustili s helikopterji. To nalogo je najbolje opravila ekipa združenja Koroška vrata, drugo mesto pa je dosegla ekipa Rotovž-Talci. Med posamezniki sta se odlikovala Ivan Huber (teren Koroška vrata) in Janez Gomboc. Zelo dobro pa sta bila še Dušan Kolnik in Zlatko Krajncič.

Pripravili so se tudi na republiško taktično strelsko tekmovanje z avtomatom. Ekipa iz Maribora je med 51. udeleženi ekipami dosegla 14. mesto. Najboljši v mariborski skupini je bil Branko Kril.

V drugi polovici tega meseca bodo ponovili predavanja o vseljidski obrambi. Decembra bodo izpiti za rezervne starešine. Kaže, da je med rezervnimi starešinami v Mariboru večje zanimanje za samostojno strokovno usposabljanje z učnimi pripomočki.

D. MIKLAVEC

LESCE

PRIZADEVNOST RADIJSKIH AMATERJEV

Tiho, skoraj neopazno za večino ljudi, a zelo uspešno, deluje že peto leto radijski amaterski klub Lesce. Dvajset prizadevnih in skromnih mladeničev vztrajno izpopolnjuje znanje in veščine vzpostavljanja in vodenja brezžičnih zvez. Pod vodstvom dolgoletnega strokovnega učitelja in organizatorja Jožeta Poljanca z Bleda in njegovega sodelavca Ivana Osojnikarja iz Lesc, ki žrtvuje vsak prosti trenutek za delo z amaterji, je klub postal pomembno središče radijskih strokovnjakov. Med njimi je šest takšnih, ki so že opravili izpit 3. in 4. razreda. Osnovali so tudi sekcijo v Gorjah in pomagali pri ustanovitvi samostojnega kluba v Bohinju. Doslej so vzpostavili že nad 2000 zvez z radioamaterji doma iz vseh dežel sveta. Najbolj ponosni so seveda na zveze z najbolj oddaljenimi točkami — z Avstralijo, Južno Ameriko, sovjetskim daljnim vzhodom, Japonsko idr. Na tisoče kart, ki jih pošiljajo neznani prijatelji, s katerimi

so navezali stike s pomočjo radijskih valov, je dokaz njihovih uspehov.

Odveč bi bilo navajati, kakšen pomen ima tovrstna dejavnost radijskih amaterjev za splošni ljudski odpor. Tega se dobro zavedajo vsi člani kluba, pa tudi odgovorni upravni organi za narodno obrambo v občini. Zato ni naključje, da je sodelovanje med njimi še posebno tesno in vsestransko. Poleg strokovnih navodil člani kluba prejmejo od teh organov tudi precejšnjo materialno pomoč. Navzlic temu pa za sodobno višjestopenjsko usposabljanje amaterjev še ni dovolj sredstev in potrebnih naprav. Zaenkrat lahko z razpoložljivimi aparaturami uvajajo samo novince, ki jih sprejemajo na osnovi vsakoletnega razpisa. Nadaljne usposabljanje pa je odvisno od tega koliko bo novih kandidatov in koliko bo na razpolago ustreznih aparatov in instrumentov. Radioamaterji upravičeno pričakujejo za svoje koristno delo še več razumevanja in seveda tudi več sredstev.

J. R.

JESENICE

UREDITEV GROBIŠČA PADLIH PARTIZANOV

Člani ZB NOV Plavž in združenja borcev s terenov Sava in Podmežaklja so se na skupni seji dogovorili, da bodo uredili grobišče padlih partizanov na jeseniškem pokopališču. Priredili bodo tudi žalno svečanost ob dnevu mrtvih, okrasili spomenike in spominske plošče ter nasploh uredili precej zanemarljivo pokopališče.

V imenu ZB NOV Plavž je Vera Jelinič dejala, da je združenje borcev dalo pobudo za ureditev partizanskega grobišča in pozdravila predlog jeseniškega hortikulturnega društva, naj bi pri tem sodelovali vsi jeseničani. Zastopnik občinskega odbora ZB NOV Jesenice Janez Rozman pa je povedal, da je podjetje Kovinar dolžno urediti pokopališče in da bo moralo poskrbeti za ureditev grobišča v okolici. Vsa tri združenja borcev pa naj opravijo vse drugo, da bo grobišče, kjer so pokopani borci z vsega jeseniškega področja, dostojno urejeno.

Zalna slovesnost v spomin padlih in drugih žrtev vojne bo 30. t.m. ob šestnajstih. Določili so spored in kdo bo sodeloval.

Sklenili so tudi, da bo petdeset članov združenj borcev in svojcev obiskalo grobove padlih partizanov v Svecah na Koroškem. V Svecah je pokopan tudi narodni heroj Tomaž Verdnik. Grobove bodo obiskali 28. oktobra t. l.

Na seji so razpravljali tudi o prihodnji ureditvi grobišča partizanov na starem pokopališču. Računati je namreč treba, da bodo zaradi bližnjih zazidav pokopališče preuredili v park. Občinski odbor ZZB NOV bo spremljal nadaljnje uresničevanje te zamisli.

B. B.

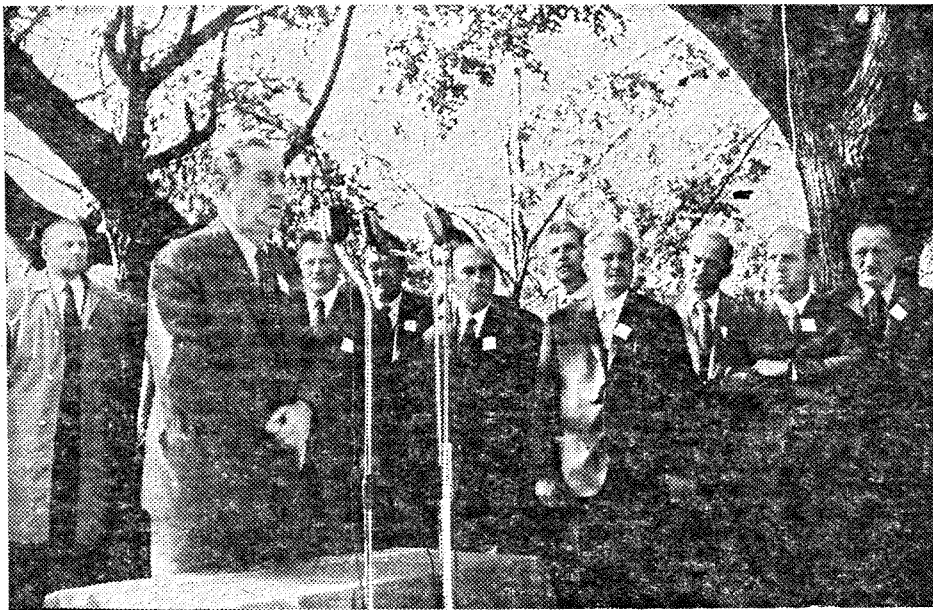
ZAGORJE-KISOVEC

LETOS DVA IZLETA

Združenje borcev NOV Kisovec posveča veliko skrb zlasti gojitvi tradicij NOV. V ta namen prireja vsako leto izlete za svoje člane v kraje, ki so znameniti iz narodnoosvobodilnega boja. Člani pa se tudi leto za leto množično udeležujejo spominskih proslav in vseh srečanj borcev. Lani in letos so na številnih srečanjih ponovno navezali že malo zrahljane stike s soborci doma iz vse Slovenije.

Letos je združenje priredilo izlet sto članov na Gorenjsko, 24. septembra pa na Koroško. Druga izleta se je udeležilo kar 140 članov. Izletniki so si pod strokovnim vodstvom ogledali rudarski muzej v Velenju (med njimi so bili večinoma upokojeni rudarji), nakar so nadaljevali pot v Slovenj Gradec. Tam so ob grobnici počastili padle borce I. pohorskega bataljona. V tem bataljonu se je bojevalo tudi več Kisovčanov in Zagorjanov. Izletniki so si nato ogledali muzej revolucije. Naslednja postaja je bila v Ravnah na Koroškem, nato pa so nadaljevali pot skozi Dravograd in ob Dravi mimo dravskih elektrarn v Maribor proti domu skozi Celje do Medijskih toplic na Izlakah, kjer so z razvedrilom končali potovanje.

IVAN ROGLIČ

V OZELJANU pri Novi Gorici, v neposredni bližini kraja, kjer je bil pred pedesetimi leti ustanovljen prvi primorski partizanski bataljon »Simon Gregorčič«, je bilo v nedeljo, 15. oktobra, partizansko srečanje borcev in prebivalcev iz Ajdovščine ter Nove Gorice. Borcem prvega primorskega bataljona so bila podeljena priznanja, medtem ko je prejela 2. brigada VDV red zaslug za narod z zlato zvezdo. Slavnostni govornik je bil nekdanji sekretar pokrajinskega komiteja KPS za Primorsko in Gorenjsko Aleš Bebler. — Foto: S. Teršek

LEDINE — SP. IDRIJA

OBISKALI SMO SPOMENIKE NOB

Tudi ZB NOV Ledine je pripravilo izlet za svoje člane. Na pot je 10. septembra šlo 82 izletnikov. Za ta dan smo se odločili, da smo se lahko udeležili srečanja internirancev in odkritja spomenika na Ljubelju. Posvetili pa smo tudi nekaj časa obisku spomenika žrtvam belogardizma na Urhu. Spomenik in muzej v cerkvi sta napravila na vse nas globok vtis. Onemeli smo, saj človek ne najde primerne besede, da bi izrazil ogorčenje nad strahotnimi hudodelstvi, surovostjo in nasiljem v najgrši podobi.

Prevzeti nad vsem tem, kar smo videli

v muzeju, smo se odpeljali proti Ljubelju. Med potjo smo se malo pomudili na Brnikih, da smo videli letališče. — Na proslavi na Ljubelju smo se ob besedah govornikov zamislili nad strahotami in gorjem, ki jih je zasejal okupator pri nas. Toplo misel smo posvetili številnim žrtvam, ki so izgubile življenje v strašnem taborišču.

Pot smo nadaljevali še v Begunje in Drago. Med udeleženci so bili tudi posamezniki, ki so preživeli strahote begunjskih zaporov. Niso mogli popolnoma skriti razočaranja, da se dandanes tako pozablja, kaj vse so pretrpeli.

Vračali smo se pretreseni in želeli smo si lahko le, da bi se več ne ponovila nobena vojna...

V. B.

imeli smo ljudi

Lojzka Stritar

Lojzka Stritar se je na pragu svoje 82. letnice tiho, skromno kot vse življenje, poslovila za vedno od nas. — Rodila se je leta 1890 v Solkanu v revni slovenski družini. V Ljubljano se je preselila kot globoko narodno zavedna, kakršni so naši rojaki na Primorskem. — Bila je partizanska mati: vseh pet otrok, štiri hčere in sina je vzgojila, da so vneto sodelovali v osvobodilnem boju. Že v stari Jugoslaviji so bile Stritarjeve znane in priljubljene kot kvartet, med vojno pa smo nešteto krat z užitek poslušali pesem Bogdane in Nade Stritar. — Lojzka je bila kljub svojim letom izredno delavna družbena delavka; nikdar ni izpregla in ne počivala. Zlasti se je odlikovala s svojimi človekoljubno — humanitarno — dejavnostjo, z globokim čutom za trpečega človeka. V spominu bo živela kot zgled plemenite matere. Pogrešali bomo neutrudno delavko množičnih organizacij, med njimi tudi v ZB NOV.

Stanko Sotenšek

Stanko Sotenšek je umrl nenadno jutri v Zavrta; zadela ga je možganska kap, ko mu je bilo komaj 52 let. — Za osvobodilno gibanje je začel delati spomladi 1943. Okupator ga je zaradi tega marca 1944 zaprl v mariborske za-

pore, od tam pa ga odgnal v Dachau. Tam so delali z njim razne nečloveške poskuse. Domov se je vrnil poleti 1945 izžerpan in do same smrti je trpel zaradi posledic mučenja. — Bil je priljubljen daleč naokoli. To je pričal tudi pogreb na zagorskem pokopališču — na zadnji poti ga je spremljala velika množica. Dobrega tovariša bomo ohranili v najlepšem spominu!

Dr. Rasto Tusulin

Odvetnik dr. Rasto Tusulin v Crnomlju je umrl 3. oktobra. — Rodil se je leta 1901 v Kobarižu v uradniški družini. Že kot študent je sodeloval v revolucionarnem gibanju naprednih organizacij, ki so se bojevale za pravice slovenskega ljudstva na Primorskem, zato so ga oblasti že tedaj preganjali. Pravnih študijev ni mogel končati v Ljubljani, zato jih je nadaljeval v Sieni, kjer je tudi diplomiral. V Italiji ni mogel odpreti pisarne, zato je emigriral v Jugoslavijo in se naselil v Crnomlju. Vneto je sodeloval v naprednem družbenem in kulturnem življenju Bele krajine. Med italijansko okupacijo je iztrgal iz krvinskih fašističnih krempljev marsikatero našega človeka. Po italijanski okupaciji pa je tudi sam vzel v roke partizansko puško. Bil je borec Ljubljanske brigade, nato belokranjskega odreda in končno Levstikove brigade. Potem je delal pri SNOS v komisiji za ugotavljanje vojnih zločinov. Po osvoboditvi Trsta je dobil nalogo, da ustanovi v Trstu komisijo in zaseže gradivo, ki ga je okupator nakopičil po arhivih. Po razmejitvi Slovenskega primorja se je vrnil v Ljubljano, nato pa v Belo Krajino. — Za velike zasluge je bil odlikovan z medaljo za hrabrost in z redom za zasluge za narod. — Kot organizatorja lovske družine v Crnomlju pa ga je odlikovala tudi Lovska zveza Slovenije.

“bien-être”

eau de cologne naturelle

70° et 85°

TKI HRASTNIK - DIPARCO PARIS

Iz Slovenskega Vestnika od 6. oktobra letos: tudi oskrunjeni partizanski spomenik v Borovljah zgovorno priča, kako nizkotna so sredstva, ki se jih poslužujejo neniški šovinisti na Koroškem.

OB PROTISLOVENSKIH IZGREDIH NA KOROŠKEM

DIVJI ZAHOD ALI UREJENA DRŽAVA?

Zadnje dni postajajo poročila o protislovenskem divjanju na Koroškem vedno bolj grozljiva, ker so izgredi vedno bolj pogostni in hujši. Višek pa je za zdaj doseglo protestno zborovanje so-mišljenikov in članov protislovenske organizacije Heimatdienst v Celovcu preteklo nedeljo. Nad 10.000 rjavosrajčnikov se je zbralo v tem mestu, sedežu koroške deželne vlade, in izpričalo, kaj hoče: popolno uničenje vsega slovenskega, kar pomeni množično preganjanje, izgone v Jugoslavijo in podobno, oziroma ponižanje Slovencev na stopnjo brezpravnih državljanov, nekakšnih avstrijskih črncev. Za zdaj torej lahko pišemo in govorimo o uničenih tablah s slovenskimi imeni krajev, o demonstracijah in o grožnjah z bombnimi atentati, poboji in požigi. Toda vsak hip lahko desničarski skrajneži svoje grožnje tudi uresničijo, saj popustljivo zadržanje oblasti pomeni zanje samo spodbudo. Potem bomo dobili v naši neposredni soseščini novo žarišče napetosti v Evropi, saj noben pošten Slovenec na tej ali na oni strani meje ne bo mogel mirno gledati preganjanja svojih rojakov. Končno pa so dogodki v vsej Avstriji tesno povezani z dogodki na Koroškem. Če ne bo avstrijska demokratična javnost skupaj z oblastmi ob pravem času in dovolj odločno ukrepala v korist demokracije proti skrajnežem, si bo skopala grob. V tem primeru bi Avstrija lahko postala povod za vojni požar v Evropi in svetu.

Kakšno je v teh dneh vzdušje na Koroškem, kjer žive naši rojaki? Ponekod, zlasti tam, kjer so v naseljih Slovenci v veliki manjšini, vlada strah in prepredenost. Ljudje se izogibajo celo gostilni,

saj se bojijo, da ne bi pri vrčku piva prišlo do groženj in pretepa. Na čigavi strani bi bili varuhi reda in miru, nihče več ne ugiha. Vedno bi bil krivec Slovenec, le v najboljšem primeru bi se varnostni organi po pilatovski umili roke in prepustili žrtev usodi. Grožnje, češ če bo v naši vasi tabla s slovenskim napisom, boš ti prvi visel na njej, so že tako pogostne, da ne vzbujajo več nobene posebne pozornosti. Isto velja tudi za grožnje z ognjem. Na kmetih je kaj lahko ponoči podtakniti požar in celo, če orožniki hočejo, pogosto težko najdejo krivca.

V takih krajih se ljudje bojijo tudi obiskov pri tistih, ki so znani kot odločni poborniki za uveljavitev pravic narodnih manjšin, kakršna je tudi slovenska. Prihod avtomobila z jugoslovansko tablico in njegovo parkiranje pred hišo Slovenca pa je povod za pravi preplah. Res, da se za zdaj še ni nikjer nič zgodilo, toda ljudje se spominjajo dogodkov v zadnjih petdesetih letih, ko so bili na milost in nemilost izpostavljeni nasilju.

Tam pa, kjer so Slovenci v veliki ali absolutni večini, je stanje nekoliko boljše. Predvsem tam ni opaziti obupa in strahu. Ponekod razmišljajo že o tem, da bi se tudi sami branili, če bi prišlo do množičnega nasilja. Na kateri strani bi bili v tem varuhi reda, spet ni težko ugotoviti. Vsekakor pa bi tudi desničarski skrajneži z veseljem pozdravili vsako nepremišljeno dejanje Slovencev, lahko pa se zgodi, da ga po preizkušenih fašističnih načinih tudi sami pripravijo. Potrebovali bi namreč opravičilo za nov val nasilja.

Mnogi ljudje se tudi sprašujejo, zakaj je prav leta 1972 prišlo do take ostrižitve, ko je vendar nekaj let kazalo, da se bodo nasprotja zgladila in da se bo vse pomirilo. Odgovor najdemo v pisanju »med vrsticami« različnih časopisov in publikacij, pa tudi v izjavah raznih ljudi vseh političnih prepričanj. Vsi tisti, ki zagovarjajo nasilje in sovražstvo do Slovencev kot jedro svojega prepričanja (in tudi delovanja), spekulirajo z nekakšno napetostjo znotraj Jugoslavije, z njeno slabostjo in težnjami za razpadom skupnosti jugoslovanskih narodov. Po njihovem mnenju Jugoslavija zdaj ni sposobna podpreti Slovencev na Koroškem, kar naj bi pomenilo zeleno luč za dokončno »ureditev« koroškega »vprašanja«.

Pri vsem tem pa ne gre le za koroško »vprašanje«, ampak za globoko krizo vse avstrijske družbe, rezultatom razvoja zadnjih šestdesetih let. Meščanski razred v takratni nemški Avstriji, ki se je razvijal znotraj fevdalnega družbenega reda, je postal proti koncu prejšnjega in v začetku našega stoletja vedno bolj tudi nosilec velenemškega nacionalizma. Z njegovo uveljavitvijo si je poskušal zavarovati popolno prevlado in odstranitev vseh tekmecev. Tak razvoj je pripeljal tudi do I. svetovne vojne. Posledice so bile porazne. Avstija kot druga sila v koaliciji Nemčija-Avstroogrska-Turčija-Bolgarija je zdrknila s položaja velesile na stopnjo skromne srednjeevropske države, polne notranjih nasprotij. Med Avstriji je bilo najbolj značilno občutje nekdanih bogatašev, ki se zavedajo, da so jih drugi pustili na cedilu, obrali in opeharili. Edino področje, kjer so avstrijski nacionalisti še lahko kaj dosegli, je bila Koroška, ker je bila Jugoslavija še preveč na trhljih nogah in ker so jo razjedala še večja nasprotja kot Avstrijo.

Občutek propadlega bogataša je bila med obema vojnama značilna poteza v avstrijski miselnosti. Zatorej se ne sme mo preveč čuditi, če je Avstrija padla kot zrelo jabolko Hitlerju v naročje in če so prav na Koroškem nacisti imeli največ pristašev. Konec II. svetovne vojne spet ni uresničil upov avstrijskih nacionalistov. Toda nekaj jih je kljub vsemu ostalo. Predvsem so izkoristili začetek »hladne vojne«, prav jim je prišel spor med Jugoslavijo in SZ 1. 1948 in cela vrsta drugih okoliščin. Kot posledico takega notranjega razvoja imamo sedanjost Avstrijo z dvema vodilnima strankama, socialistično in »ljudsko«. Slednja združuje predvsem zmernejše pristaše kapitalizma, medtem ko so skrajneži v »svobodnjaški« stranki. Komunistična stranka je zelo maloštevilna in zato tudi nima večje veljave. Toda socialistična stranka, ki ji pripada tudi večina Slovencev na Koroškem, medtem ko so drugi člani ljudske stranke, ima le skromno večino. Celotno razmerje majhna sprememba v hotenjih volilcev bi lahko spravila na vladno »ljudsko« stranko. Z njeno zmago bi desničarski skrajneži dobili še večje možnosti, kot jih imajo zdaj.

Zatorej smo tudi priče mnenjem, ko nekateri krogi, katerim ne moremo odrekati strpnosti in prijateljstva do Slovencev, takole ocenjujejo razvoj dogodkov:

»Slovenci, potrpite, bodite zadovoljni s tem, kar imate. Če ugodimo vašim zahtevam, bodo dobili desničarji na svojo stran vse tiste, ki omahujejo ter prišli na krmilo. Potem boste izgubili še tisto, kar imate...«

Bržkone je to tudi vzrok za zavlačevanje izpolnitve znanega 7. člena avstrijske državne pogodbe. Toda zakaj so pristojni pohiteli z delno uresnitvijo tega člena prav v dneh pred obletnico plebiscita? Zakaj naj bi bili Slovenci tisti, ki bi plačali račun za to, da ostanejo v Avstriji socialisti še na dalje na vladni?

Prepričani smo lahko, da bi večina

Slovencev prenesla tudi tako žrtev, če bi to kaj koristilo. Toda kot vidimo, od takega »žrtvovanja« ni nobene koristi. Avstrijska, evropska in svetovna javnost se lahko na številnih primerih iz nedavne preteklosti prepriča, kaj pomeni popuščanje skrajnežem, kakršni so nacisti. Vsako popuščanje skrajnežem jim pomeni zanje ohranitev, da potem zahtevajo še več. Če zdaj udrihajo po Slovenceh in samo zmerjajo Hansa Simo z izdajalcem, bodo jutri, če zmagajo, potem ko bodo iztrebili Slovence, planili po rojakih, ki jim niso po volji. Mar ni dovolj zgovoren primer prihod na oblast Hitlerja in Musolinija? Tudi tam se je začelo s »patriotičnimi« manifestacijami, končalo pa s taborišči, krematoriji, vojno in milijoni žrtev na obeh straneh. Če imajo tudi tisti, ki so proti demokraciji, pravico do delovanja, to ni demokracija!

Tako v Nemčiji kot Italiji je oblast zagrešila vrsto manjših in večjih napak, ena pa je bila posebno usodna. Ko so fašisti priredili pohod na Rim, bi jih lahko razpršili z razmeroma maloštevilnimi četami in tudi žrtve bi bile majhne. Toda ker to niso naredili, je Italija utrpela z udeležbo v treh vojnah hude izgube ter je med drugim izgubila tudi vse kolonije.

Vse kaže, da je Avstrija zdaj pred podobno odločitvijo kot Italija pred »pohodom« na Rim. Nekaj zapornih kazni, razpust kakor organizacije in zaplenba premoženja bi prihranile hude žrtve, velikansko škodo in podobne težave. Toda, ali se napredni avstrijski krogi že zavedajo tega, in če se zavedajo, ali je oblast še sposobna kaj ukreniti?

Zadržanje orožnikov je več kot značilno. Medtem ko skrbno pazijo na vidne predstavnike slovenske manjšine in nekatere tuje, so slepi in gluhi za početje skrajnežev. Bržkone si ukrepati ne upajo, ne smejo in tudi ne morejo ali pa se strinjajo z izgrezniki. Mar zgovdovina ne pomni nešteto podobnih primerov v Italiji in Nemčiji? Kolikokrat so karabinerji po Primorskem mirno opazovali početje fašistov, ki so pridrevili v kako vas in tam mučili, pretepali, požigali! Ko pa se jim je kdo uprl v silobranu, so brž planili po njem in ukrepali, kot da gre za napadalca ali upornika...

Koroški dogodki pa so v svari lo tudi naši slovenski in jugoslovanski javnosti. Stanje, kakršno je, je živa podoba vsega tistega, kar bi doživeli Slovenci zunaj Jugoslavije, če bi se uresničile požbožne želje nekaterih glede »samostojne Slovenije«. Kdo nam bi jamčil, da nas ne bodo požrešni sosedje pritisnili ob zid in nas napravili za zatirano manjšino?

Vse to pa je tudi iztreznitev za vse tiste kroge, ki so se doslej slepili s preveč rožnatimi vtisi o demokraciji v soseščini deželi. Do nje je žal še dolga in trnova pot in začetki bi bilo treba pri otrocih, ki ne bi smeli že v šoli čutiti, da je sošolec, ki govori doma drug jezik, zaradi tega manj vreden.

Končno pa so ti dogodki kot vse kaže prisilili obe vodilni organizaciji koroških Slovencev k večjemu sodelovanju ne glede na razlike v mišljenju in svetovnem nazoru. Odlaganje z ukrepi pomeni le popuščanje in že zdavnaj bi se morali pritožiti mednarodnim ustanovam, da bi dosegli spoštovanje svojih človeških pravic in izpolnjevanje mednarodnih pogodb. Pa tudi matična domovina bi morala bolj odločno ukrepati, ko gre za genocid v soseščini, za neizpolnjevanje pogodb in celo vrsto prekrškov zoper človečnost.

Ob vsem tem pa se človek lahko le zgrozi in se vpraša, mar je kaj takega, kar se dogaja zdaj na Koroškem, mogoče v Srednji Evropi, v državi s kulturno tradicijo in krščansko miselnostjo, kakršna je Avstrija.

MILE PAVLIN

Treba jim je stopiti na prste!

Da bi izvedli obveznosti iz državne pogodbe iz leta 1955, so v Avstriji sprejeli zakon o dvojezičnih krajevnih imenih na Koroškem. Večina avstrijskega prebivalstva je ta ukrep pozdravila, čeprav so se o teh imenih pristojni »zamudili« posvetovati s predstavniki koroških Slovencev.

Toda ta ukrep je — kar je sicer bilo pričakovati — prikladal na plan sicer majhne, toda zelo aktivne velikonemške in nove nacistične organizacije. Prve dni so dvojezične napise samo premazali in jih označevali s kljukastimi križi. Nekaj dni zatem so manjše skupine začele snemati dvojezične table, a nato so odstranili vseh 200 krajevnih napisov in jih odnesli pred sedež deželne vlade v Celovcu. Mimo tega so z bombnimi napadi grozili slovenskim ustanovam, a tudi Avstrijem, ki so se zavzemali za enakopravnost Slovencev. Medtem ko zvezni kancler dr. Kreisky in deželni glavar Sima zagovarjata zakon in svariata pred nasiljem, so se v njuni lastni stranki pojavili velikonemški glasovi proti dvojezičnim tablam. Opozicijski stranki ÖVP in FPÖ sta se solidarno izrekli za velikonemške nasilne akcije, KP Avstrije pa poziva ljudstvo, naj si prizadeva za enakopravnost Slovencev in nastopa proti pravokotjem.

Akcije so bile vsekakor pripravljene in organizirane. Ze dolgo let so predvsem na Koroškem in na Stajerskem aktivne velikonemške in nove nacistične organizacije. Le-te razpolagajo s številnimi publikacijskimi in propagandnimi sredstvi. Denarna sredstva pa dobivajo predvsem iz ZR Nemčije. Med te organizacije sodijo tovariške zveze nekdanjih pripadnikov Hitlerjeve vojske in esesovcev, »SCHULVEREIN« in »SÜDMA-RKE« ter »HEIMATDIENST«, nekdanji brambovi, ki jih je danes več kot pred 52 leti, dalje FPÖ (svobodnjaška stranka), funkcionarji ÖVP (ljudska stranka) in SPÖ (socialistična stranka). Pri paradah in nastopih teh organizacij so bili prisotni tudi člani deželne vlade, župani in drugi politiki kot »častni gostje«.

Tako se sistematično uveljavlja velikonemški šovinizem, ki ni naperjen samo proti koroškim Slovincem, marveč tudi proti avstrijskemu narodu. To pa se mora neubranljivo masčevati. Koroške Slovence so nacisti izselili in preganjali. Med Hitlerjevim gospodvom so prav Slovenci ustanovili najučinkovitejše odporniške skupine tega območja. Njihove žrtve so pokopane na več kot 40 pokopališčih. Njihov delež pa je prispeval tudi k prerodu Avstrije.

S svojimi organiziranimi akcijami želijo navedene šovinistične in nove nacistične organizacije ne samo kaliti dobre sosedske odnose, marveč hočejo v srcu Evrope ustvariti novo žarišče neredom. Zato jim je treba hitro in odločno stopiti na prste.

JOHAN MÜLLER
Dunaj

DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO
PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likoarjeva—
Tomšičeva

BLANSNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- Ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstdnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

Nagradna križanka BREST 41

[illegible]

Razpis nagradne križanke

Industrija pohištva »Brest« iz Cerknice je eden naših najzvestejših sodelavcev. Njihove križanke ste že nič kolikokrat reševali. Upamo, da že v celoti poznate njihov proizvodni program. Zato vam tudi te križanke ne bo težko reševati.

Prosimo, da rešitev te križanke pošljete najpozneje do 30. oktobra 1972, ker bomo v 45. številki od 2. novembra objavili imena izizrebanih.

Za pričujočo križanko smo pripravili tri knjižne nagrade, izšle pri zavodu »Borec« v Ljubljani.

»Sveti Urh« dopolnjena izdaja izšla v 1972. letu,
»Beg z morišča« in
»Prvi bataljon«

Ob tej priliki izkoriščamo priložnost in vsem našim naročnikom in bralcem ter reševalcem križank k občinskemu prazniku cerkniške občine iskreno čestitamo. Hkrati prav tako iskreno čestitamo delovnemu kolektivu Bresta za 25-letnico podjetja!

Uredništvo in uprava

KATICI RUTAR V SPOMIN

Partizanska učiteljica iz Čadrga

Večkrat se spominjam partizanske učiteljice in prijateljice Katarine Rutar iz Čadrga nad Tolminom, ki se je mlada žrtvovala za ideale osvobodilnega boja. Katica je bila sicer starejša od mene, vendar sva se sprijateljili, ker naju je vezalo skupno delo. Zadnjikrat sem jo videla v februarju 1945. Takrat smo se zbrali v Zadlazu na učiteljsko konferenco, ki pa jo je moral partizanski šolski nadzornik Izidor Miklavič-Puškin prekiniti zaradi bližajočih se Nemcev.

Ze dalj časa sem nameravala Katico predstaviti v »TV 15«, zato smo lepega nedeljskega popoldneva člani naše družine krenili na obisk k njenim domačim, k Ivancetovim na Ozidje. Dve uri napore hoje v hrib nas je pošteno utrudilo, hkrati pa smo uživali ob lepotah divje soteske Tolminke, katere šumenje nas je spremljalo vso pot. Pred vasjo Čadrg smo zavili po stezi, ki nas je pripeljala na Ozidje, kjer sameva skromna Ivancetova domačija. Drugi dve hiši na Ozidju sta sedaj zapušteni, med vojno pa je v vseh teh hišah mrgolelo ljudi, domačih in partizanov.

Nadvse prijazno nas je že na pragu sprejela Katičina najmlajša sestra Marica, ki je prišla pogledat, zakaj je njihov kuža tako hud. Povabila nas je v kuhinjo, kjer smo segli v roke kljub visokim letom še krepkemu očetu, njenemu možu in otrokom. Posedli smo okrog mize in povedali, da bi radi zvedeli kaj več o pokojni Katici. Postregli so nam, češ da se moramo najprej okrepčati, potem pa je pogovor živahno stekel.

Najprej nam je oče povedal, da sta imela s pokojno ženo dvanajst otrok, ki sta jih težko preživljala na revni kmetiji. Pol otrok je pomrlo za otroškimi boleznimi. Najstarejši sin Anton je bil med prvimi partizani na Tolminskem. Kasneje je zaradi bolezni delal na terenu in je za posledicami prestopa kmalu po vojni umrl. Kot partizan je padel drugi sin Ivan. Najprej je delal v partizanski čevljarški delavnici, ki je bila v njihovi hiši; nato je odšel v Gregorčičevo brigado, kjer je postal politkomisar drugega bataljona. V njihovi hiši je bila tudi kurirska javka, vsi v družini pa so skrbeli za partizansko bolnišnico v bližini in sploh z vsemi močmi delali za partizane. Očeta samega je hudo ranila nemška krogla decembra 1943, ko je šel po seno.

In Katica? »Bila je zelo bistro dekle, naša Katica, a denarja za šolanje ni bilo,« je v pogovor posegla gospodinja Marica. »Se zelo mlada si je morala služiti kruh pri tujih ljudeh. Kljub težavnemu življenju je bila vedno dobre volje. Ob začetku vojne se je vrnila domov in se kmalu

Edina ohranjena fotografija Katice Rutar iz Čadrga nad Tolminom

vkjučila v osvobodilno gibanje. Kot skojevka je požrtvovalno pomagala povsod, kjer je bilo potrebno. Zaradi pomanjkanja pravih učiteljev, je v začetku leta 1944 začela poučevati na partizanski osnovni šoli v Čadrgu. Šolo so uredili kar v kmečki hiši pri Kašanu. Istočasno je poučevala v Javorci, v kmečki hiši pri Matjonu. Istega leta se je udeležila tečaja za partizanske učitelje na Kojskem. Kljub težavam je vestno opravljala zapupano delo in pripravljala otroke za

NOVO PRI ZAVODU »BOREC«

Židje in Arabci

Izraelsko-arabski spor, ki praktično traja že več kot dvajset let in se vmesno spreminja v prave in resnične vojne, tudi danes izredno bremeni mednarodno napetost, zlasti na Bližnjem vzhodu, čeprav nosi v sebi v nekem smislu svetovne razmere. Zapletenost tega spora, ki je v bistvu krvav in težak, pa tiči v različnih dejstvih, od politike velikih sil do iskanja in zahtev po interesnih sferah na tem območju. Čeprav skoraj sleherni dan praviloma beremo vesti o dogodkih na tem območju sveta, vendar globalno, historično, politično in sociološko tega problema ne poznamo do podrobnosti in samo površna vednost o tem problemu je vsekakor v tistega, ki ga to zanima, premalo. In eno izmed del, ki skuša omenjeni problem objektivno, nepristransko in zgodovinsko osvetliti, seveda z arabske strani, je knjiga sirskega zdravnika, pesnika, pisatelja, politika in ministra dr. Samija Al Joundija pod naslovom »Židje in Arabci«.

Avtor sam tako na začetku svojega dela kot ob njegovem koncu izrazito poudarja, da med pisanjem ni pomakal peresa v črninik sovraštva, in je že s tem hotel opredeliti svoje delo kot zgodovinsko objektivno, humano in čim bolj informativno. V tem smislu je vsekakor uspel, čeprav — to je treba poudariti — kot Arabec in človek, ki je priča v tem sporu, sporoča svoja spoznanja in dognanja z arabskega vidika. Kljub temu pa to seveda delu ni v škodo, zlasti če pomislimo, da ni pisano niti propagandno niti s pozicij političnega fanatizma, ki je v nekem smislu tako značilen za obe strani v sporu.

Knjiga nam poskuša z navajanjem zgodovinskih dejstev in kronologije pojasniti vse dogodke, od nastanka sioniz-

ZAVOD »BOREC« OBVEŠČA BRALCE

Zaradi velikega zanimanja za Svetinovo trilogijo UKANA bi bili pripravljeni, da jo ponatisnemo. Vendar bi to storili samo v primeru, če bi prejeli dovolj prednaročil.

Zaradi predvidene podražitve papirja in tiskarskih uslug bi cena bila nekoliko višja. Zato bi jo nudili na šest mesečnih obrokov. Razumljivo je, da bi bila cena pri prednaročilih znatno manjša kot v kasnejši prodaji. Kompletno trilogijo bi izdali jeseni 1973. Vsi trije deli bi bili vezani v platno.

Kdor jo namerava kupiti, naj sporoči, da je pripravljen kupiti trilogijo pod navedenimi pogoji.

Zavod »Borec«, Knjigotrski oddelek, Ljubljana, Beethovnova 10

nastope na prireditvah. Petje je spremljala s citrami. Tudi sama je zelo rada pela. Najbolj pri srcu so ji bile pesmi »Za vasjo je čredo pasla«, »Črnotlaska«, »Po jezeru« in »Soča voda je šumela«. Sredi marca 1945 se je partizanska učiteljica Katica podala na usodno pot. S pionirjem Viktorjem Lebanom iz Zadlaza je šla v Cerkno obiskat brata Ivana, partizana. Kurirji so ju srečno pripeljali v Cerkno, kjer je res našla svojega brata. Snidenje je bilo prisrčno, saj se že dolgo nista videla.

Vsa srečna se je Kati z Viktorjem vračala proti domu. Toda ravno tedaj je izbruhnila zadnja, najhujša nemška ofenziva na Primorskem. Naletela je na kolono Nemcev in domobrancev. Pokazala sta dovoljenje in z izgovorom, da sta šla obiskat sestrično, so ju Nemci že skoraj pustili. Tedaj jo je prepoznal neki domobranec, bivši partizan. Izdal jo je Nemcem in jo s tem pogubil. Najprej sta morala z Viktorjem dva dni nositi municijo. Ponoči sta bila zaprta ločeno. Ona je bila v hramu nekega kmeta v Gorenji Trebuši. Ponoči so domači slišali kričanje in stokanje uboge Katice, ki so jo domobranci nečloveško mučili. Po dveh dneh trpljenja so Viktorja izpustili, njo pa ustrelili v Mrzli rupi. V bližini skriti partizan je to videl in potem obvestil njeno sestrično v Trebuši. Ta je poskrbela, da so jo pokopali in položili v grob steklenico z njenim imenom.

Že istega dne je zvedel za tragično smrt svoje sestre tudi brat, ki ga je obiskala. To ga je silno prizadelo in sklenil se je maščevati. Pri prvem naslednjem spopadu s sovražniki se je boril kot lev, preziraje nevarnost in smrt. Tako je junaško padel dva dni po smrti svoje sestre. Jeseni 1945 so posmrtno ostanke Katarine in Ivana prenesli na domače pokopališče v Tolmin, kjer sedaj počivata skupaj z bratom Antonom... »

Globoko pretreseni smo se poslovili od prijazne družine in na povratku proti Tolminu v mislih podoživljali lik Katarine Rutar, ki je z največjo žrtvijo potrdila svoje poslanstvo partizanske učiteljice.

RAFAELA DOLENC

beleške

80 LET IVA ANDRIČA

Minuli ponedeljek je bila v Travniku otvoritev že tradicionalne jugoslovanske manifestacije »Mesec knjige«. Slovesnosti, ki trajajo v Travniku že nekaj dni, sodijo v okvir mednarodnega leta knjige v organizaciji UNESCO, hkrati pa se dogajajo v času, ko praznujemo osemdeseto obletnico rojstva Iva Andriča. V mestu, kjer se je pred 80 leti rodil Nobelov nagrajenec za književnost, so najprej odkrili ploščo na hiši, kjer je bila leta 1706 odprta prva knjižnica v Travniku. Pred domom JLA pa so predstavili vseh republik in pokrajin posadili osem spominskih drevesc za osem desetletij Andričevega življenja.

VEČ KOT DESET TISOČ OBISKOVALCEV

Razstavo grafike Božidarja Jakca v mariborski umetnostni galeriji si je ogledalo več kot deset tisoč obiskovalcev, kar je rekord obiska tovrstnih razstav pri nas. Desettisočemu obiskovalcu je minulo nedeljo, na zadnji dan razstave, mojster Jakac poklonil izvirni grafični list.

»V OBJEMU PODZEMLJA«

V studiu filmskega podjetja Czołowka v Varšavi končujejo z montažo prvega jugoslovansko-poljskega koprodukcijskega filma »V objemu podzemlja«. Zadnje kadre filma, ki govori o udeležencih partizanske akcije v Postojnski jami, so posneli v rojstnem kraju vodje diverzant-

Rudi Bašelj, eden izmed preživelih udeležencev »postojnske akcije«

ske skupine Toma Tadeusza Sadowskega, študenta iz Krakowa. O diverzantu Tomu, ki je umrl nekaj mesecev po tej akciji, so vedeli le malo. Po zaslugi scenarista in režiserja Milana Ljubića bo zdaj razkrita skrivnost o legendarnem diverzantu Tomu.

»SLOVENSKO ŠTUDENTSKO GIBANJE 1919—1941«

V zbirki Tokovi je kot izredna knjiga izšlo delo Slavka Kremenška »Slovensko študentsko gibanje 1919—1941«. Gre za pomembno in temeljito napisano analitično delo o političnih normativih slovenske mladine v vihnem obdobju med obema vojnama. Knjigo, ki je opremljena z velikim številom dokumentarnih fotografij, sta založila in izdala inštitut za zgodovino delavskega gibanja in Mladinska knjiga.

STIL

Ustvarjalci predlagajo nov modni stil »Partizan« in »Proletarec«. Bilo bi dobro, če bi ta »stil« spoštovali tudi zunaj mode.

(Iz rubrike »Klik-klak« Dejana Patakoviča v Politiki-Ekspres.)

POTUJOČA KNJIGARNA PARTIZANSKE KNJIGE

bo obiskala naslednja podjetja:

ponedeljek, 23. oktobra 1972
SWATY, LILET (Maribor)

torek, 24. oktobra 1972
MTT, ZLATOROG (Maribor)

sreda, 25. oktobra 1972
PIK, LIVARNA (Maribor)

četrtrek, 26. oktobra 1972
METALNA, TAM (Maribor)

petek, 27. oktobra 1972
BORIS KIDRIČ (Maribor)

NASE GESLO: VSAKEMU DELAVCU DOBRO KNJIGO!

KNJIŽNI HRAM NA KOLESIH razstavlja, prodaja, sprejema naročila in prednaročila za knjige, revije in časopise VSEH SLOVENSKIH ZALOŽB.

MEDNARODNO LETO KNJIGE 1972 je lepa priložnost, da vsi, ki se ukvarjajo s knjigo, množično sodelujejo in s tem pripomorejo k širjenju kulture med Slovenci.

Manevri »Strong Express«, ki so se končali 28. septembra, so po besedah generalnega sekretarja Severnoatlantskega pakta »med najpomembnejšimi izmed vseh, kar jih je NATO kdaj priredil«. Generalni sekretar Josef Luns je poudaril dejstvo, da so manevri potekali v neposredni bližini pomembnega sovjetskega oporišča Murmansk in da so nameravali z njimi dokazati atomsko solidarnost na enem od najbolj občutljivih območij. »Treba je razumeti, da bi vsak napad na kako zavezniško državo — celo na skrajnem severu — sprožil takojšnjo pomoč vseh sil NATO,« je dejal Luns.

V manevrih, ki so jih izvajali na območju, ki se razteza od Portugalske do Murmansk in vse do vzhodnih obal ZDA, je skupno sodelovalo 64.000 moč, 300 ladij in 700 letal iz kakih dvajsetih dežel, ki so članice NATO. Potem ko se je »sovražnik« izkrcal v severnem delu Norveške, ga je norveška vojska ob pomoči zavezniških sil potisnila z obal v morje.

Ko so Luns vprašali, kako to, da so organizirali manevre prav tedaj, ko so Norvežani na referendumu odločali o tem, ali naj se pridružijo skupnemu tržišču ali ne, je ta odgovoril, da gre »za golo naključje«.

MANEVRI IN VODKA

Približno ob istem času, kot so potekali na Atlantskem oceanu in norveških obalah manevri sil NATO, so vzhodnoevropske države organizirale na Češkem skupne manevre »Ščit 72«. Po končanih manevrih so v Pragi priredili veliko parado. Ob tej priložnosti je govoril tudi sovjetski maršal Grečko in navzoče toplo pozdravil. Na največje odobravanje navzočih pa je naletel, ko je predlagal, naj bi udeleženci manevrov dobili vsak po steklenico vodke.

Po govoru je bila velika parada, ki so se je udeležile madžarske,

zanimivosti

vzhodnonemške, poljske, sovjetske in češkoslovaške enote s tanki, raketa in topništvo.

ŠVEDSKI LOVCI ZA ČILE

Zvedelo se je, da se Čile močno zanima za nakup švedskih lovcev SAAB X-15, ki so po svojih taktično-tehničnih lastnostih enakovredni s francoskimi lovci tipa mirage. Le-te so nabavile Argentina, Brazilija, Peru in Venezuela. Švedski lovec ima dva reaktivna motorja, uporabljen pa je za prestrežanje in napade na nasprotnikova letala. Letalski strokovnjaki pravijo, da vsako letalo stane 1,5–2 milijona dolarjev, kar je odvisno od njegove opremljenosti.

Ce bo šlo vse po sreči in bodo sklenili posel, bo Čile prva južno-ameriška država, ki bo imela švedske lovce. V Evropi so Švedi do sedaj prodali svoja letala že Avstriji, Danski in Norveški.

ROMUNSKI IN MADŽARSKI OFICIRJI V AVSTRIJI

Vojaško poveljstvo v Salzburgu je objavilo, da so na specializaciji v avstrijski vojski tudi oficirji in vojak iz Madžarske in Romunije. Gre za 23 pripadnikov madžarske ljudske armade, ki so na dvotedenskem alpinističnem tečaju v Salzfeldenu. Tam pa so tudi trije romunski štabni oficirji, ki se urijo v izkrcavanju s helikopterji na planinskem območju.

OPORIŠČE ZA ATOMSKE PODMORNICE

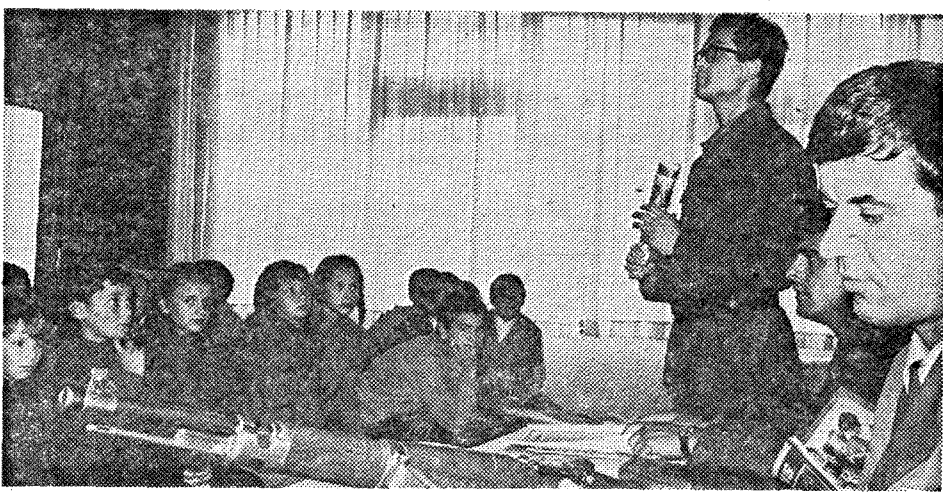
Italijanskemu predsedniku vlade je skupina komunističnih poslancev zastavila vprašanje, naj pove, zakaj je vlada dovolila, da na otoku Maddalena, ki leži severno od Sardinije, zgradi novo oporišče za ameriško 6. ladjevje. V zvezi s tem neki milanski dnevnik piše, da bo Italija že čez nekaj mesecev imela posebno »čast«, da bo na njenem ozemlju zgrajena prva baza za ameriške jedrske podmornice. To sporočilo je prva objavila ameriška mornarica, česar pa italijanska vlada ni niti potrdila niti zanikala.

»Tudi vi boste vojaki«

Celjski Pionirski dom je bil v ponedeljek, 9. oktobra, priča nadvse priščnemu srečanju pionirjev šestih celjskih osnovnih šol in vojakov iz vojašnice Jožeta Meniha-Rajka. Pripravil ga je mladi urednik Vesele šole v Pionirskem listu Igor Longyka, ki zdaj služi v Celju svoj vojaški rok, pri organizaciji pa mu je pomagala ljubezniva tovarišica Ivica Fišer, predsednika občinske zveze prijateljev mladine. Srečanje so posvetili počastitvi dneva pionirjev in dneva artileristov, ki jih je v celjski vojašnici kar precej — in seveda so bili artileristi tudi vsi vojak, ki so prišli na obisk k pionirjem v njihov dom.

Vendar to srečanje ni bilo čisto navadna stvar. Dopoldan je bil namenjen seznanjanju med pionirji in vojakmi ter njihovimi starešinami, spoznavanju orožja ter življenja vojakov. Mladi fantje iz vojašnice so prinesli s sabo karabinko M-48, brzostrelko M-56 na pištole naboje, polavtomatsko puško s tromblonom M-71, naš domači izdelek, ki strelja z naboji polavtomatske puške. Široko razprtimi očmi in kar našiljenimi ušesi so pionirji in pionirke sledili zanimivim opisom in razlagi o rabi tega orožja, potem pa tudi pripovedim, kako živi vojak v vojašnici od ranega jutra, ko mora iz tople postelje brž na telovadbo, pa vse do poznega večera, ko je v učilnicah vojakov treba ugasniti televizorje in oditi spat. Poleg opisa vojaškega dneva navadnega vojaka so prisluhnili tudi pripovedi dveh fantov Slovencev, ki sta v Zadrnu najprej šest mesecev služila vojaščino v šoli za rezervne podoficirje in oficirje artileriste, potem pa so ju po končani šoli premestili v Celje, kjer sta dobila vsak svoj vod, kakih 30 vojakov, in jim zdaj poveljujeta. Pripovedovala sta o vojaškem življenju vodnika-stažista ter o nalogah rezervnih starešin potem, ko pridejo nazaj v »civilno« življenje. Med kratkimi predaji v pogovoru je veselo igral zabavni ansambel, sestavljen iz vojakov, ter pela ljubka pevka. In potem so kajpak kar deževala vprašanja pionirjev, saj so hoteli izkoristiti priložnosti, da čimveč zvedo o orožju in drugih vojaških, se pravi »moških« zadevah.

Dosti resneje pa je bilo popoldne, čeprav

O življenju vojaka je celjskim pionirjem pripovedoval med drugimi tudi Igor Longyka, urednik Vesele šole v Pionirskem listu, zdaj pa vojak-artilerist, ki odštevajo svoje zadnje dneve v vojaški suknji. (Foto: Ljuba Garbajs)

tudi tedaj ni manjkalo sproščenosti in smeha. V isti dvorani se je ob štirih zbralo kakih petdeset pionirjev in pionirk, od katerih so nekateri pravzaprav že mladinci, vsi pa so člani odborov svoje pionirske organizacije in kandidati za člane šolskih odborov za splošni ljudski odpor, ko bodo ti odbori na njihovih šolah osnovani. In prav zanje je bilo popoldansko srečanje zamišljeno kot nekašen seminarček, na katerem jim je član predsedstva občinske zveze prijateljev mladine rezervni major Vaso Starović pripovedoval, kaj je to splošni ljudski odpor, kaj vseljudska obramba, predvsem pa jim je dosti povedal o tem, kakšno vlogo in naloge imajo mladi v tem odporu, tudi tako mladi, kot so oni zdaj, in še celo mlajši. Pripovedoval jim je o svetlih in številnih primerih, ko so najmlajši pomagali partizanom med narodnoosvobodilnim bojem.

Drugi del tega popoldanskega pogovora pa je bil pomenek v rubriki »TUDI VI BOSTE VOJAKI« v Pionirskem listu, ki jo ureja in piše Miroslav Ulčar, urednik revije Naša obramba. Kajti ta rubrika, ki zdaj izhaja že tretje leto, je namenjena vsemu, kar zanima najmlajše glede vojaških zadev in oborožitve, letos pa je urednik začel siste-

matično in na pristopen način pripovedovati, kje vse lahko mladi sodelujejo, če bi izbruhnila vojna. Urednik je celjskim pionirjem pojasnil velik pomen te rubrike, saj je Pionirski list prvi časopis, s katerim se zares spoznajo, in tako je tudi prvi, ki jih povede v »skrivnost« vojaškega življenja in tehnike ter sploh splošnega ljudskega odpora. Predvsem pa je — in bo tudi v prihodnje — ta rubrika še posebej pomembna za tiste, ki bodo postali člani šolskih odborov za splošni ljudski odpor, saj jim bo prinašala tisto, kar bodo neposredno potrebovali pri uvajanju svojih sošolcev v vse tisto, kar bi jim bilo v primeru vojne dolžno.

V zares sproščenem pogovoru, ki so mu znova in znova sledila vprašanja mladih, se je tako tisto ponedeljkovo srečanje v Celju razraslo v nekaj, česar si prej — čeprav je bilo vse skupaj na zunanji vidiki dokaj skromno — kljub določenim željam niti predstavljali nismo. Razraslo se je v neposreden stik najmlajših z vojakmi in uredniki Pionirskega lista, v katerem je pojem splošni ljudski odpor postal domača, draga tema, o kateri bi najraje še in še govorili. In prav zato je skoraj gotovo, da to srečanje ne bo ostalo prvo in zadnje. (M. U.)

Politični diverzanti

Pisana sovražna propaganda se na splošno kaže v različnih oblikah. Večinoma so to bombastični letaki, gesla ali pisma, redkeje pa brošure ali kasni natipkani ali šapigrofirani apeli. Včasih so letaki in gesla napisani z nalašč popačeno pisavo. Mogoče jih je najti kar na cesti ali v pisemskem nabiralniku, na železnici ali kje drugje. Prihajajo po pošti na naslov ustanov, uglednih posameznikov ali sploh na naslov zasebnikov. Mnogi občani se ogorčeni vprašujejo, kako je mogoče, da prihaja prav na njihov naslov takšen pamflet. Odgovor je preprost: pisci teh zahrbtnih besedil pobirajo naslove iz javnih adresarjev, telefonskih imenikov in uporabijo imena piscev kakšnih časopisnih sestavkov itd.

Ceprav so dejavniki tega početja zmeraj pripravljeni, da uganjajo svojo propagando, vendar praviloma skrbno izbirajo priložnosti, ko kaj »skuhajo«. Gre jim za kar največji učinek. Tisti s skrajne »levice« in drugi reakcionarni skrajneži računajo z aktualnimi zunanjimi in notranjimi dogajanjmi, pomembnimi za našo družbo, ter jih spravljajo v »posebno zvezo« z »nečim«. Zunanji in notranji sovražniki skrbijo, da bi bil »razlog«, (to pomeni tisti trenutek) aktualen, ozračje ugodno za razširjanje govorice, laži, za politične diverzije, za podžiganje nezaupanja in nemira, za blatenje poštenih ljudi in ustanov, za povzročanje sporov in nasploh za vznemirjanje.

Leta 1970 pred praznikom republike so v Zagrebu prijeli dve Američanki, ko sta s terase nebotičnika sredi mesta raztresli okrog dva tisoč letakov emigrantske ustaške tolpe iz Avstrije. Ta tolpa ju je poslala v našo državo.

Med študentovskimi demonstracijami v Beogradu in pozneje je četniška in ljotičevska emigracija pošiljala v državo na kupe letakov in pamfletov, med njimi večkrat tudi ponatisnjene številke pri nas zaplenjenih listov. Lani je skupina klerikalcev in ustaških privržencev v nekaterih primorskih občinah razpečevala letake s četniško propagando, da bi nahujkala prebivalstvo ter zanetila narodnostne spopade. Kmalu za temi letaki je razširila drug letak, ki je »polemiziral« s prvim in »branil« hrvatski narod.

Črna propaganda nastopa redno ob volitvah. Sovražni tipi so izdali več pamfletov, letakov in gesel v zvezi z »Deklaracijo« in s »Predlogi«. Predlanskim in lani tik pred 21. sejo predsedstva ZKJ so nacionalisti iz-

dali celo vrsto letakov in pamfletov; avtorji te plaže so bili odkriti in obsojeni.

Ce vse to razčlenimo, kaj se je dogajalo doslej, bi lahko skoraj popolnoma zanesljivo napovedali, kdaj in ob kateri priložnosti bodo spet nastopili takšni anonimni »junaki«. To pa tudi olajšuje, da jim laže stopimo na prste.

SPODBUDA ZA DIVERZIZJO

Na te pojave je treba gledati trezno. Zavedamo se, da lahko med rastjo napredne družbe, ki se v njej razumevanje o bistvu samoupravljanja šele razvija, nastopajo sile, posamezniki, ki nehoti ali kot tuje sovražno orožje dejansko ovirajo razvoj; toda nastopajo tudi tisti, ki si odkrito ali podtalno prizadevajo škodovati ter povzročati gorje. Vendar naša družba hoče vedeti, kdo se skriva za anonimnimi, zakrinkanimi pisci pamfletov. Zato, da bi tiste, ki škodujejo nevede, zdravila, da bi jih opozorila na zablude, in zato, da bi drugim stopila na prste po zakonskih predpisih.

Seveda pa nihče ne občuđuje kdo ve kako početja anonimnih paranoikov in piscev strastičnih packarij, čeprav bi bilo treba pomagati tudi tem individuum. Gre predvsem za ukrepe proti početju sovražnika, kar je samo po sebi kaznivo. Kazniva dejanja po določbah 118 in 119 kazenskega zakonika so, če kdo v takšnih pamfletih občane hujšaka, da je treba spremeniti družbeno in državno ureditev, strmolglaviti zastopniške telesa in njihove politične izvršne organe; če jih podžiga, da bi razbili bratstvo in enotnost; če jih spodbuja, naj bi se upirali sklepom zastopniških teles in njihovih političnih izvršnih organov, sklepom, ki so pomembni za varovanje in razvoj socialističnih družbenih razmerij, za varnost ali obrambo domovine, kakor tudi, če s slabimi nameni in neresnično prikazuje družbenopolitične razmere v državi, neti narodnostno, plemensko in versko mržnjo ter povzroča razkol med narodi in narodnostnimi skupinami.

SAMOBRAMBA PRED »ČRNO PROPAGANDO«

Toda razen kazenske odgovornosti za dejanja, ki izvirajo iz hotenega sovraštva, so storilci v vseh primerih tudi moralno odgovorni, zlasti pisci, čeprav včasih zagreše dejanje nezavedno, nepremišljeno, v razburjenju ali pa pod tujim vplivom, saj v vsakem primeru gre za družbi škodljivo dejanje.

Takoj je treba poudariti, da ni nobene razloga za preplah. Sicer pa se s takšnimi pojavi bolj ali manj pogosto srečujejo v vseh državah po svetu. Obravnavajo jih različno, pač glede na svoje notranje razmere in potrebe, seveda po tem, kakšna je propaganda, kaj je njen namen in kdo so njeni nosilci. Zato ne gre za kakšno jugoslovansko posebnost.

Ceprav so se »kuharji« anonimne pamflete, ske propagande še tako trudili, niso nikdar dosegli zaželenega učinka, pač zato, ker so naši občani politično zreli in budni. Naši ljudje so precej dobro spoznali in spregledali vse oblike prejšnje in sedanje demagoške, preračunljive in podtalne propagande ter so se ji vselej uprli z močjo stvarnosti naše družbene ureditve. Vsak pošten delovni človek se že po svoji naravi upre vsakemu vznemirjanju, ne glede na to, od kod izvira. Na drugi strani pa se naš človek zaveča osebnih in skupnih uspehov, težav, objektivnih ovir, pa tudi napak, ki jih delamo med rastjo družbe. Dejavnih udeležencev, ustvarjalec in človek, ki zna sam ustvarjati in upravljati, prav nič ne pogrša, da bi ga anonimni »prijatelj« o čem poučeval ali mu kaj »pojasnjeval«; zlasti pa si ne želi nasvetov prav tistih, ki ga »pokroviteljsko« hujšajo, naj bi rovarili. Zato pa si želi, da bi bil varen tudi pred pisci sramotljivih, sovražnih besedil. To je upravičena zahteva občana, ustanov in vseh, ki so jih doslej kdaj že doletele takšne neprijetnosti.

Stalen vir ilegalne sovražne propagande so emigrantski listi in bilteni, ki izhajajo v jugoslovanskih jezikih. Na Zahodu izhaja 236 emigrantskih listov in biltenov, kar samo na sebi kaže, v kakšnem razmerju do emigrantov so vplivni dejavniki v zahodnih deželah.

Te publikacije nimajo pomembne naklade, toda navadno deluje skrajno surovo in podžigajo ljudi k hudodelstvu. Objavljajo izmišljene in tako lažnive ter s sovražtvom prežete sestavke, da se gabijo normalnim ljudem in tako dosegajo nasproten učinek. Toda te plaže skušajo nenehno kar največ vtihotapiti v državo.

Pomembno je poudariti tudi to, da so naši občani v zadnjih dveh letih 84 odstotkov »skuhane« in razpečane pisane črne propagande sami odkrili in nanjo opozorili varnostno službo. Odstotek tako odkrite same pisane emigrantske propagande pa je še večji. Takšna zgledna budnost in sodelovanje ljudi z varnostno službo sta podlaga za vsestransko razvito samoobrambo.

DJURO REBIČ

Enotni proti žariščem nacionalizma

Nacionalizem je najpogostnejša oblika kontrarevolucije v naši državi. Skozi naše vojaške enote gredo zelo redki ljudje, ki so bolj ali manj obremenjeni z nacionalizmom. Žal pa so tudi redki posamezniki, ki so že dolgo v armadi, a jih je načela rja nacionalizma. Mislimo, da ZK ne deluje dovolj strnjeno in dosledno na vseh področjih proti nacionalizmu in drugim protisamoupravnim težnjam ter silam. Niso pritegnjene vse sile ZKJ. Do komunistov deluje mlačno, zlasti, ko gre za nacionalizem v lastnih vrstah; so pa celo takšni »komunisti«, ki si ne upajo spreti se z nacionalizmom, zlasti ne z njegovimi določnimi nosilci v njihovem okolju. Mnogi med njimi pa so tudi precej glasni, ko gre za nacionalizem pri kom drugem.

Vsi se zavedamo, da se je za samoupravni socializem treba boriti in da je mogoče zmagati s korenitimi spremembami družbenih razmerij, z odpravo klasične delitve dela, z odpravo oblasti nad delom itd. Toda hkrati se tudi zavedamo, da je to dolgotrajen proces in da vztrajen boj za socializem na družbenogospodarskem področju vsebuje, ne pa zanikuje tudi vsakdanji politični boj in celo uporabo vseh sredstev, ki jih ima naša socialistična družba, da poseže po njih, ko je to neogibno. Podcenjevanje konkretnega političnega boja bi utegnilo celo preprečevati uresničevanje družbenogospodarskega programa ZKJ. Zato moramo delovati na vsej črti, integralno, nobenega področja boja ne zanemarjati.

Razporeženje v armadi, zlasti če je to vojno razvita vojska, je precej odvisno od družbenih razmer. Nobenega robinsonskega otoka ni, kjer bi bilo mogoče del časa voditi kakšno osamljeno, posebno politiko, ki bi ne vplivala na druge dejavnike, ali ki bi ne bila pod vplivom drugih dejavnikov v naši državi. Ne mislim, da je armada le objekt, ki nanj vplivajo določeni pojavi družbe, katerega del je sama. Od našega dela je zelo veliko odvisno. Najbolj smo odgovorni za vse, kar se dogaja v armadi — vsej družbi in ZKJ. Zlasti se zavedamo, kaj bi bilo,

če bi v armadi zavladal kakršenkoli nacionalizem, posebej še tisti hegemonistični ali kakšen separatistični ali pa celo oba hkrati. Zato moramo ponoviti, da bi se skupno z drugimi jugoslovanskimi komunisti odločno uprli, če bi nam kdo skušal vsiliti cepitev, ki bi se kazala kot ogrožanje ali zanikanje enakopravnosti in enotnosti oz. kot unitarizacija in nadvlada nekaterih nad drugimi ali pa kot separatizem. Predvsem pa bi se uprli vsemu, kar bi ogrožalo ali zanižalo zgodovinske in določne koristi našega delavskega razreda, delovnih ljudi, tako da bi se uveljavile koristi kakšne tanke družbene plasti, npr. birokracije ali kateregakoli nje-nega dela. Če bi armada kadarkoli prenehala dosledno zastopati in braniti koristi delavskega razreda in vseh naših narodov ter narodnostnih skupin, bi izgubila svojo revolucionarno, ljudsko naravo, tako da bi bil v nevarnosti naš nadaljnji, nepretrgan revolucionarni socialistični razvoj. Organizacija ZK v armadi mora in mora delovati tudi v prihodnje kot doslej — le na podlagi idejnih stališč in utrjene politike ZKJ. Sodimo, da ni prav nič drugega bistvenega za koristi kateregakoli dela našega delavskega razreda ali kateregakoli naroda ali narodnostne skupine v SFRJ, česar bi ne vsebovala ali ne mogla vsebovati politika ZKJ.

Vse naše dosedanje izkušnje med bojem proti temu zlu, nacionalizmu, so pokazale, da je najboljše, če je boj proti določenim vrsti nacionalizma v armadi sestavni del enotnega boja proti matičnim žariščem nacionalizma. Če boj ZKJ proti matičnim žariščem kateregakoli nacionalizma v Jugoslaviji ni dosleden, to otežuje boj naše organizacije ZK, saj se zaradi tega popači podoba, da ne vidimo, kako velika nevarnost so posamezne vrste nacionalizma; to pa pomeni odlomiti ost v boju proti nacionalizmu in vzbujati razna slepila, druge vrste nacionalizma itd. To seveda na splošno velja tudi za delovanje naše organizacije ZK v boju proti nacionalizmu.

Mislim, da smo bili ostri v idejnopoličnem boju glede na ukrepe, ki smo jih storili proti nacionalističnim nastopom v armadi, ter da naša organizacija pri tem ni zaostajala. Moramo storiti prav vse, da bomo gojili bratstvo, enakopravnost in enotnost pripadnikov vseh naših narodov in narodnostnih skupin ter poglobljati politično občutljivost za vse nacionalistične pojave, predvsem v našem vojaškem okolju. Temu boju moramo posvetiti vse svoje moči, da bomo dosegli uspešnejšo prav vso dejavnost v armadi; idejnopolično delo ob opozarjanju, kako nujni so boj slehernega človeka, izurjenost, uspešnost poveljevanja, utrjevanje odgovornosti, discipline, itd.

(Izjava Džemila Šarca, sekretarja komiteja konference ZK v JLA — intervju v »Narodni armiji«)

Dr. Teodor Tominšek

KOČEVSKI PROCES

(Nadaljevanje)

Obtoženec je tudi sam pravil priči Zapoltniku, kako so zavajali partizane: Prihajali so v zasede partizanov in vpili »partizani smo«. Po Zapoltnikovih izpovedbah je bil obt. Lisac skupno z Zapoltnikom zajet od partizanov v Družinski vasi, kjer je dal besedo, da se ne vrne k četnikom in je bil zato izpuščen. Kljub temu se je vrnil.

Vse te okolnosti nadalje dokazujejo ne samo to, da se je obtoženec dobro zavedal svojega izdajalskega in zločinskega početja, temveč da je celo z vso zakrknjenostjo vztrajal pri njem do konca. Zato o njegovi krivdi ne more biti nobenega dvoma.

k 10) KONEČNIK LJUBOMIR

Obtoženec priznava dejanje pod a), b), c), in d) v celoti. Zagovarja se, da je vstopil v belo gardo samo zaradi tega, da se izogne internaciji in ker je bil brez zasluga. Zanima, da bi z namenom škodoval zdravnici dr. Germovi, zanika tudi, da bi se ji bil hotel posmehovat v bolnico. Ravno tako zanika, da bi bil izdal svojega sorodnika Prežihovega Voranca.

Ze po svojem lastnem priznanju je torej dokazano, da je aktivno sodeloval tako pri beli kakor pri plavi gardi, nadalje, da je aktivno pomagal pri božičnih racijah MVAC ter da je opravljal v zaporih MVAC (belgijska vojašnica) službo stražarja in pozneje deseterja.

Po izpovedbah zaslišanih prič pa je dokazano še več. Tako sta priči tov. Garm Ruža in tov. sodnik Segečin Jože opisala njegovo surovo ravnanje ob priliki aretacije dr. Germove. Ko je slednja zahtevala od obtoženca, da se legitimira, ji je pokazal legitimacijo MVAC. Ona ni hotela z njim, narkar je prišlo do ruvanja.

Med ruvanjem je obtoženec sunil dr. Germovo v trebuh kljub njenemu opozorilu, da je noseča. Sunek v trebuh je imel za posledico, da je morala Germova naslednjega dne v bolnišnico, kjer je prišlo do odtoka plodne vode. Kljub največji zdravniški skrbi otroka ni bilo mogoče rešiti. Prišlo je do poroda 6 mesecev nosečnega mrtvega plodu, s težkimi bolezenskimi posledicami za porodnico. Ležati je morala še tri mesece v bolnišnici, dobila je tudi vnetje žil na nogi.

Iz tega sledi, da je obtoženec, ki je bil opozorjen na nosečnost dr. Germove, zavestno zakrivil splav in s tem smrt nedonošenega otroka.

Nadalje je priča tov. Feliks Picelj izpovedal, da je bil obtoženec član narodne zaščite v Črmošnjicah ter da je pri tem vohunil za belo gardo, kar mu je obtoženec sam priznal. Tudi pri soočenju s to pričo na razpravi je obtoženec dejanje priznal, zanikal je samo, da bi vohunil v prid bele garde, češ da za to ni »imel prilike«. Ta okolnost je značilna za obtoženčev značaj in njegovo delovanje.

Kolikor očita obtožba obtožencu, da se je hotel zdraviti dr. Germovi v bolnišnico rešati v obraz, sodišče tega ne more smatrati za dokazano z ozirom na to, ker obtoženec to zanika in navaja, da bi to utegnil biti njegov pajdaš Ludviger, kar je potrdil tudi soobtoženi Vladimir Kien.

Isto velja glede obtožbe, da je izdal svojega sorodnika Prežihovega Voranca, glede katerega je sicer podan utemeljen sum in na podlagi indirektnih izpovedb prič tov. Segečina Jožeta, vendar za nedvoumno ugotovitev obtoženčeve krivde to ne zadostuje.

Krivdorek je zaradi tega utemeljen v obsegu, razvidnem v izreku te sodbe.

k 11) Končan Marjan

Medtem ko je v preiskavi priznal vsa v obtožnici in v izreku te sodbe navedena dejanja, je obtoženec na razpravi zanikal, da bi vršil službo pri beli gardi iz gmotnih nagibov; nadalje je zanikal, da bi vršil službo kurirja ter da bi se udeleževal belogardističnih sestankov kako drugače kot kolporter belogardistične literature. Vendar sodišče nima nobenega utemeljenega razloga, da ne bi verjelo njegovim prvotnim izjavam in priznanjem v preiskavi, ker jih je podal brez vsakršnega pritiska ter tudi obširno z vsemi podrobnostmi opisoval vse svoje delovanje tako v času, ko je še delal za Osvobodilno fronto, kakor pozneje, ko je povsem prekinil z OF ter delal izključno za belo gardo.

Tako je obtoženec v preiskavi povedal, da je dobil stik z belo gardo prek kaplana Križmana, na katerega se je obrnil za materialno pomoč takoj po svojem prihodu iz Celja. Zmenila sta se, da bo obtoženec kolportiral njegovo literaturo, za kar mu je dajal Križman mesečno 300 Lit. Po povratku iz internacije konec decembra 1942 (povratek mu je omogočil s svojo intervencijo kaplan Križman) je obtoženec nadalje raznašal belogardistično literaturo kakor »Svobodna Slovenija«, »Slovenska akcija«, »Junaki« in razne priložnostne publikacije, za kar mu je Križman priskrbel službo ekonomu v Rokodelskem domu z vso oskrbo in plačo 500 Lit. Iz tega je jasno razvidno, da ni odstopil od Osvobodilne fronte in pristopil v belo gardo zaradi likvidacije Kikla, temveč iz čisto materialnih razlogov.

Nadalje je obtoženec v preiskavi sam obširno opisal organizacijo bele garde ter sestanek belogardističnih voditeljev, kakor kaplana Križmana, Rudolfa Smrsuja, dr. Jana, inž. Sodje, Horvata in drugih. Priznal je, da se je večkrat osebno udeleževal teh sestankov in je tudi opisal vsebino razgovorov. Ta vsebina, kakršno jo navaja, se ni tikala samo vprašanja kolportaže — kakor hoče obtoženec na razpravi prikazati — temveč vseh organizacijskih in političnih vprašanj ter načrtov za bodočo ureditev Slovenije pod oblastjo bele garde. Tako je opisal npr. delovanje tako imenovanega »Socialnega odseka«, ki je deloval na načrtu bodočega delovnega prava, nadalje delo juristov pri sestavljanju ustave avtonomne Slovenije; govori tudi o posebnih informacijskih sestankih v Rokodelskem domu, ki jim je prisostvoval in na katerih se je govorilo o izboljšanju propagande in podobno. Nadalje je v preiskavi sam navadel, da se je sestajal z dr. Janom, ki je bil vojaški okrožni vodja za center mesta, s Smrsujem Rudolfom in Horvatom iz Delavske zbornice, ki je bil desetar. Smrsu je držal sestanke z okrožnim vodjem in desetarjem. Obtoženec izrecno navaja, da se je udeleževal enih in drugih sestankov, da je bil nekaj okrožni kurir in raznašalec. Nadalje je priznal, da je imel redne sestanke s kaplanom Križmanom, ki je vodil propagando ter skupno z inž. Sodjo in Češnovarjem določal naklado belogardistični literaturi. Priznal je tudi, da je bil nekakšna telesna straža kaplanu Križmanu ter da je bil eden njegovih glavnih zaupnikov.

Vsa ta dejstva kažejo, da obtoženčeva vloga pri beli gardi nikakor ni bila zgolj kolporterska in podrejena, temveč, da je opravljal zelo važno in zaupno organizacijsko delo, ker je bil pritegnjen k vsem važnejšim posvetovanjem in odločitvam. Kako zaupno mesto je zavzemal, kaže zlasti to, da mu je kaplan Križman, kot obtoženec sam priznava, zaupal stike z Nemci. Obtoženec je v tem smislu navedel dobesedno tole: »Vem iz pripovedovanja samega Križmana, da so Nemci poslali 9. 9. 1943 Križmanu njegovega rojaka Mejaca, župana in veletrgovca z vinom v Komendi, da bi stopil v stike z njim (Križman) in predlagal sporazum v tem smislu, da bi Nemci tolerirali belo gardo, ona pa bi v zameno vršila policijsko službo za Nemce po pokrajini, zlasti proti partizanom. Kakšen je bil rezultat te misije, mi ni znano, ker sem še istega dne odšel iz Ljubljane.« V tej svoji aktivni vlogi je vztrajal obtoženec do konca, ker je po lastnem priznanju še po kapitulaciji Italije opravljal kurirsko službo med belogardistično postojanko na Turjaku in Ljubljano ter med drugim na motorju prevažal voditelje bele garde in vodjo »stražarjev« Casarja.

Krivdorek je torej v celoti utemeljen.

POIZVEDBA

Konec leta 1943 je bil v Srednji vasi nad Črmošnjicami neki Novozelandec, ki je vodil skupino kakih 60 angleških vojni ujetnikov, pobeglih iz taborišč za vojne ujetnike. Tam se je srečal z nekim Florjanom, ki je bil tolmač in spremljevalec zdravnika Roggersa, pisca knjige »Gverilski zdravniki«.

Pred kratkim je bil ta Novozelandec na obisku v Jugoslaviji. Zanimalo ga je med drugim tudi to, kje je zdaj tisti Florjan, oziroma kakšna je bila njegova usoda.

Kdor kaj ve o Florjanu, oziroma sam Florjan naj to sporoči na naslov: Franc Derganc, Semič 3, pošta 68333 Semič.

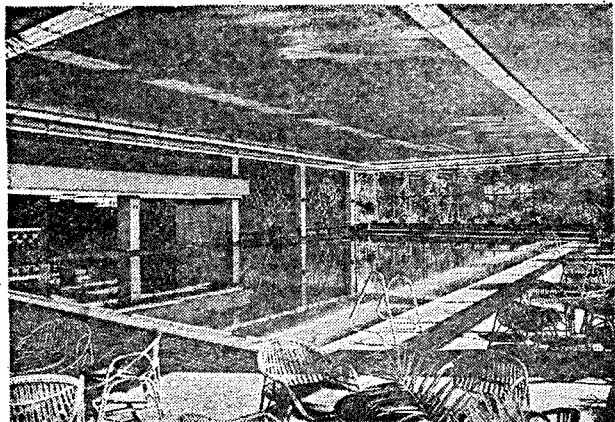
HOTELSKO TURISTIČNO PODJETJE

HOTEL PALACE
PORTOROŽ

TEL. 73-542; TELEX 34156 YU

SONČNO JESEN IN ZIMO V PORTOROŽU
VAM PO UGODNIH CENAH, NUDIJO HOTELI
PALACE PORTOROŽ.

PLAVALNI BAZEN S TOPLO MORSKO VODO
— TERMALNE KOPELI — VSAK DAN GLASBA
V RESTAVRACIJAH LJUBLJANA, JADRAN IN
DISCO KLUBU

Kovinsko podjetje

KOVINOSERVIS

Unec pri Rakeku

Izdelujejo:
opremo notranjega valjčnega transporta za lesno in drugo industrijo, jeklene konstrukcije, žerjavne kabine, razne zvarjence ter kovinsko galanterijo.

Opravi la:
usluge, razrez in krivljenje pločevine.

Vsem delovnim ljudem in občanom čestita in želi prijetno praznovanje občinskega praznika občine Cerknica kolektiv kovinskega podjetja

»KOVINOSERVIS« Unec pri Rakeku

Komunalno stanovanjsko podjetje

CERKNICA

čestita vsem delovnim ljudem, občanom in poslovnim prijateljem prijetno praznovanje občinskega praznika občine CERKNICA

Ivan Zračnik

Iz kronike Travnika in Loškega potoka

Potem so vsakega učitelja posebej, drugega za drugim ustrelili... Vsakemu posebej so tudi prebrali smrtno obsodbo najprej v italijanščini, nakar jo je prevedel v slovenščino mlad tolmač v italijanski uniformi. Obsojencem niso zavezali oči, bili pa so obrnjeni proti strelcem s hrbtom. Prvega so ustrelili Janka Benedičiča. Ni bil pri priči mrtev, tako da je dobil še strel v tilnik. Drugi je bil Pavel Šilovilec. Krogle so mu raznesle lobanjo. Brizgnilo je po nas, ki smo morali stati tam blizu. Tretji, šolski upravitelj Vladislav Čuk, se je od nas še poslovil, ko je pristopil k jami. Enemu izmed bratov Rusov pa je dal vžigalnik z naročilom, naj bi ga izročil njegovi družini za spomin, če bodo še ostali živi. Skrbite za moje otroke! je dejal. Imel je dva majhna otroke. Tudi druga dva sta imela otroke. Ko so mu prebrali obsodbo, je dvignil pest desnice in zaklical: »Živela svoboda!« Zgrudil se je pod desetimi streli k tovarišema v skupni grob.

Po tem hudodelstvu je eden izmed oficirjev v zastraševalnem govoru dejal, da so bili učitelji glavni voditelji vstaje v Loškem potoku in zato ustreljeni. Prav tako pa se bo zgodilo vsakomur, ki bo dvignil roko proti italijanskemu imperiju. Druge so za zdaj pomilostili, a jih bodo obdržali kot talce do konca ofenzive.

Ze istega dne so nas začeli zasliševati. Najprej so izločili Rusova, potem pa postopno še druge. — Omenil sem, da sta župnik Pravhar in župan (Bartol) zatrdila komandirju Šegi, da ne bo nihče izdan. Ko pa

nas je zasliševal italijanski major, je imel pred seboj cel zvezek podatkov. Popisani so bili posamez vsi travniški vaščani s podatki, ali so bili pri partizanih ali ne, ali so sodelovali z narodnoosvobodilnim gibanjem ali ne... Kot najmlajšega so me zaslišali prvega. Bilo mi je devetnajst let. Major je takoj rekel, da imajo vse podatke in naj nikar ne tajim, da sem bil pri partizanih ter da imam orožje, bombe, strelivo. Če bom priznal, bom rešen smrti. Kljub temu sem tajil. Nisem hotel priznati, da sem bil pri partizanih. Potem je zasliševalec ponovil vse, kar je imel zapisano v tistem zvezku — tudi, v kateri enoti sem bil in v katerih akcijah sem sodeloval proti Italijanom. Jaz pa sem to nadalje tajil. Na koncu mi je tolmač prevedel smrtno obsodbo, da bom prihodnje jutro ustreljen. Pripomnil je, da bom sledil tistim trem učiteljem. Stražar me je spet uklenil in odgnal. Drugi zaslišani tovariš je bil prav tako obsojen na smrt, medtem ko so drugim povedali, da bodo internirani. Po zaslišanju so nas odgnali na prejšnji kraj. Medtem pa so odgnali učitelja Dorerja. Slišali smo salvo, ko so ga ustrelili.

Popoldne so od Belih vod prignali z vrvjo zvezanega priletnega moškega in mlajšega fanta (kakšnih 13 do 15 let mu je bilo). Moški je imel malo pohabljen no go; kakšnih 45 let mu je bilo. Oba so pustili pri nas. Moški je začel vpraševati po cigaretah. Toda nihče izmed nas ni imel cigaret. Potem je začel preklinjati partizane, češ da je imel nesrečo, ker jim je padel v roke. Bolje bi bilo, da bi ga odgnali v Italijo itd. Nato je

začel govoriti o bolnišnici, češ da je bilo tam dovolj cigaret, le da jih ni vzel s seboj. Tako smo uganili, da je ušel iz bolnišnice pri Ogenjcah nekje v bližini. Mirili smo ga, naj bi o tem molčal, da bi ne slišali Italijani. Možak pa se je razburjal, češ da ne bo prav nič molčal, saj so mu partizani povzročili dovolj gorja! Blizu nas je bila skupina Italijanov in med njimi vohun, ki je znal slovensko. Ko je ta slišal, da je možki omenjal partizansko bolnišnico, je takoj opozoril druge Italijane. Moškega so takoj odvedli od nas in ga začeli izpraševati. Odvedli so ga pred vojaško kantino in mu dali kar več zavojev cigaret in še prigrizke. Tako smo spoznali, da je bolnišnica pri Ogenjcah izdana. Italijani so takoj odrinili z mulami, ki so nosile mitraljeze, proti Jelenovemu žlebu, kamor jih je vodil izdajalec. Pozno popoldne smo od tiste strani slišali nekaj strelav. Hudo nam je bilo. Vedeli smo, da so v bolnišnici borci, ki smo se z njimi skupaj bojevali. Tako je bil Mežnarjev Tone iz Gornjih Poljan ranjen med napadom na Drago; Viktor iz Podcerkve je bil ranjen na Javorniku, Ivan Mulc iz Kočevja pa je bil ranjen med zadnjimi boji pri Dragarjih.

Pred mrakom so se razbojniki vrnili. Na čelu je stopal izdajalec. Na mulah so privlekli nekaj opreme iz bolnišnice, na treh nosilih pa so bili še trije živi borci. Položili so jih poleg nas. Takoj smo prepoznali Ivana Mulca, ki ga je v bolnišnico prenesel Franc Veselj iz Travnika, zdaj pa je tu uklenjen (podpolkovnik v pokoj, v Beogradu). Imen drugih dveh se ne spominjam več. Povedali so, da je v bolnišnici obležalo trinajst mrtvih borcev in bolničarka Nedeljka. Sami so si vzeli življenje. Trije pa niso imeli več nabojev... Povedali so, da je izdajalec delal v bolnišnici kot stražnik. Ko so bolnišnico pred ofenzivo zakamufirali, je pobegnil. K partizanom je prišel leta 1942 iz skupine internirancev, ki so jih partizani rešili pri napadu na vlak pri Verdu. Zaradi pohabljenega noge so ga poslali na delo v bolnišnico. Njegovo ime: Ernest Senčar.

Prihodnje jutro so Italijani ranjene borce odpeljali proti Kočevju. Odpeljali so tudi izdajalca.

Po zajtrku se je pripeljal iz Loškega potoka komandant italijanske enote. Dežurni oficir mu je raportiral, da ima 8 ujetnikov, izmed njih dva obsojena na smrt, druge pa za internacijo. Pozanimal se je, katera sta tista dva obsojenca. Ko naju je pokazal, je oficir malo pomolčal, nakar je dejal, da naju ne bo dal ustreliti in da naju naj vzamejo seboj. Tako so nas potem gnali peš do Kočevske Reke. Od tam so nas z večjo skupino odpeljali v Kočevje in nato v Ljubljano, od koder so nas poslali pozneje v taborišče v Padovo.

Tedaj pa se je pred tridesetimi leti odigrala še druga, strašnejša drama od te, ki sem jo kratko opisal.

Ko so tedaj Italijani 31. julija spustili domov s Hriba moške razen nas, so jih tistega dne popoldne spet vse sklicali iz Trav-

nika. Zbrati so se morali na Opoldarjevem vrtu. Tam so odbrali večjo skupino in jo odgnali proti Sodelu. Tam so jih držali vso noč in reševali podatke o njih, ki jim jih je dal župnik Pravhar. Končno so izločili osemnajst mož in fantov, jih postavili pred strojnice in jih pokosili. Še zdaj ležijo tam v skupnem grobu. Tisti dan pa so Italijani na Taboru ustrelili še šest borcev iz Travnika in pet fantov z Bele vode. Vendar še zmeraj ni znano natančno, kje so bili ustreljeni.

Tako je bilo tistega dne ustreljeno v Loškem potoku kar 33 mož in fantov, med njimi 28 iz Travnika in z Bele vode, eden iz Šegove vasi in omenjeni štirje učitelji. V bolnišnici pa je hrabro umrlo trinajst ranjencev, žrtev izdajalca. Toda to še ni vsel Tistega dne so Italijani požgali Travniki in Belo vodo. Pogorelo je 105 hiš in vse drugo. Petnajst možkih pa so odgnali v taborišče.

Vse te strahote niso mogle streti travniških prebivalcev. Z združenimi močmi so si uredili zasilna bivališča za zimo in poslej so še z večjo vnemo sodelovali v osvobodilnem boju. Okupator ni dobil več nobenega belogardista v svoje vrste. Čeprav je po roški ofenzivi ustanovil na Taboru močno postojanko s podporo belogardistov, je bil Travniki, ki je le kilometer oddaljen, zmeraj shajališče partizanov. Tam so borci dobivali noč za nočjo vse potrebne podatke, hrano in druge potrebščine. Odbor OF se je takoj po ofenzivi preosnoval in se še okrepil. Vsi borci iz Travnika, ki so po nezahelenem naključju (izdaji) padli »vražniku v kremplje«, so se tako ali drugače izvlekli iz taborišč in zaporov ter se spet uvrstili v partizanske vrste. Vsi, razen padlih, so postali vojaški starešine in nekateri so še zmeraj v službi.

Nikakor ni mogoče podcenjevati naslednjega obračuna o Travniku: V NOV je vstopilo pred italijansko ofenzivo 55 borcev, po kapitulaciji s tistimi vred, ki so bili ujeti, pa 48; med boji jih je padlo 26, kot žrtev fašističnega nasilja jih je izgubilo življenje 25, v taboriščih jih je umrlo 9 in skozi taborišča jih je šlo okrog 40.

Zdaj je Travniki obnovljena vas s sodobnimi hišami in gospodarskimi stavbami in vodovodom. Iz stare žage se je razvil sodoben obrat Inles. Največja pomanjkljivost je še cesta, kar je toliko bolj občutno zaradi živahnega prometa. Vas je zato pogosto v oblakih prahu, kar marsikoga odvraca, da se tu ne more razviti tudi turizem, za kar bi sicer bile primerne razmere.

Ob tridesetletnici velike tragedije v Loškem potoku smo izročili namenu sodobno osnovno šolo, ki so jo zgradili s samoprispevki prebivalcev. Loški potok ima tudi sodoben zdravstveni dom, dalje novo trgovsko hišo in delati je začel obrat tekstilne tovarne iz Trziča. V prihodnosti bodo dobili tudi obrat tovarne Riki iz Ribnice. Ko bo Loški potok dobil še asfaltirano cesto, se bo lahko razvil v turističen kraj.

Stanko Kocjančič

Akcije Cankarjevega bataljona in drugi dogodki pred decembrsko vstajo 1941

S tem sestavkom želim po svojih spominih prispevati k opisu delovanja Cankarjevega bataljona in dogodkov okrog njega do gorenjske vstaje decembra 1941.

Približno mesec dni zatem, ko sta na Pokljuki padla prva dva borca — predvojna komunista Andrej Prešeren iz Gorij in Jože Finžgar iz Blejske Dobrave (eden je padel 18., drugi 19. sept. 1941 — to je že opisal pokojni prvoborec Anton Ambrožič-Božo v knjigi »Boj pod Triglavom«), se je vod gornjskih borcev Cankarjevega bataljona, ki je taboril na Pokljuki, združil z drugima dvema vodoma Cankarjevega bataljona, ki sta taborila na Mežakliji in pod Stolom. Pod vodstvom člana štaba Cankarjevega bataljona Jožeta Gregorčiča smo šli nato skupno čez Savo — prek mosta v Mačkovcu pri Mlinem na Kupljenik in nato dalje na Jelovico, na Oblakovo planino.

V gozdu smo po smrekah videli nalepljene velike lepake, kjer so nas Nemci pozivali, naj izpustimo dva vidna gestapovca. (V spominu imam, da je bil eden oče gestapovskega voditelja Kutschere.)

Šli smo dalje prek Sevske in Mošenjske planine. V koči, na katere pogorišče stoji sedanji Partizanski dom na Vodiški planini, smo prespali. To noč je zapadlo nad kolena prvega snega — tega se še dobro spominjam, ker sem bil tedaj na straži. Drugo jutro smo krenili proti Jamniku. Ustavili smo se v neki grapi in zakurili ogenj. Od tam je šel Gregorčič na zvezo. V nekaj urah se je vrnil skupno z dvema borcema Cankarjevega bataljona — eden je bil predvojni komunista Dacar iz Lesc, drugega pa se ne spominjam. Prišla sta z Mohorja. Ta dva sta nas peljala čez Jamnik v bližino Mohorja, kjer sta bila v gozdu v neki strmini utaborjena štab in četa Cankarjevega bataljona. V štabu so bili Stane Zagar, Jaka Bernard in Ivan Bertonec, Gregorčič, ki

je bil tudi član štaba, pa je prišel z nami.

V četi smo zvedeli, da so borci Cankarjevega bataljona pred kakimi desetimi dnevi naredili akcijo na Lancovem. Požgali so žago s skladiščem lesa, nemškega upravitelja — očeta Kutschere (?) in še enega Nemca pa so vzeli s seboj. S tem smo dobili pojasnilo za lepake po Jelovici. Borci so na Lancovem zaplenili tudi precej hrane. Nemci so se za vse to maščevali in v bližini požgane žage ustrelili 17 talcev.

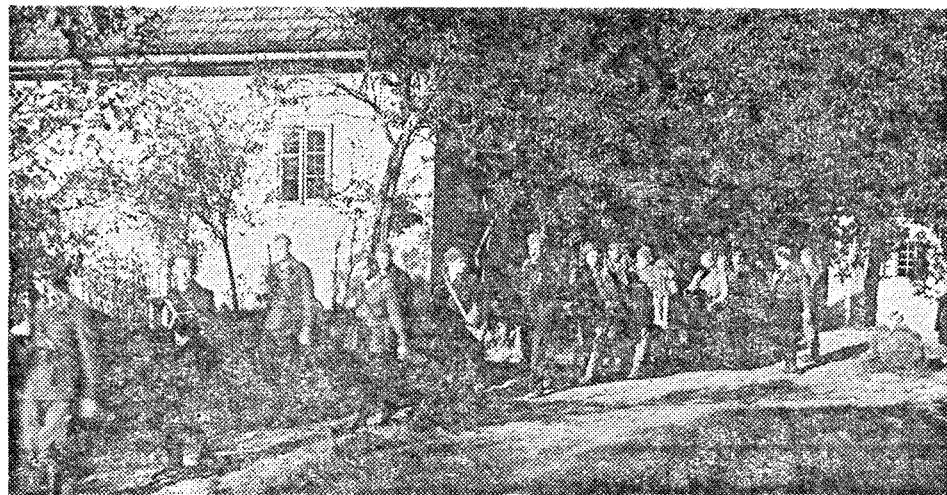
Borci Cankarjevega bataljona so na Mohorju bivali v različnih zasilnih šotorih in tako jih je presenetil zgodnji sneg. Pridružili smo se jim, naredili še nekaj zasilnih šotorov ter od tam hodili na stražo, v patrolje in zasede. Stane Zagar pa nam je od časa do časa »držal politično uro«. Da nas ne bi presenetili Nemci, smo ponoči ležali kar obuti.

Nekaj dni pred 1. novembrom nas je komanda bataljona poslala nazaj na Pokljuko po sir, ki smo ga bili septembra 1941 zaplenili na planini Zajavornik. Ta sir naj bi nesli do aktivistov in organizirali njegov prevoz na Mohor. Shranjenega smo imeli na nekem seniku blizu Rpečnikovega rovtva. Za sir je bilo ob zaplembi izstavljeno potrdilo, da ga bomo plačali po osvoboditvi. Potrdilo je izstavil Vencelj Perko. Poleg tega nam je bilo naročeno, naj zberemo tudi obleko in druge potrebščine, kar vse je bataljon nujno potreboval za zimo, ki se je v hribih že začela. Šli smo: Franc Grilc-Brinar, Stane Kernik, Albin Zemva, Dolfi Repa, Janez Zvan in jaz.

Franc Grilc je ostal na Kupljeniku z namenom, da organizira zbiranje prek svojih domačih in prek takrat še redkih aktivistov OF. Ko smo bili še skupaj, je poklical najprej pri Primaški...

(Nadaljevanje prihodnjič)

fotografija z vprašajem

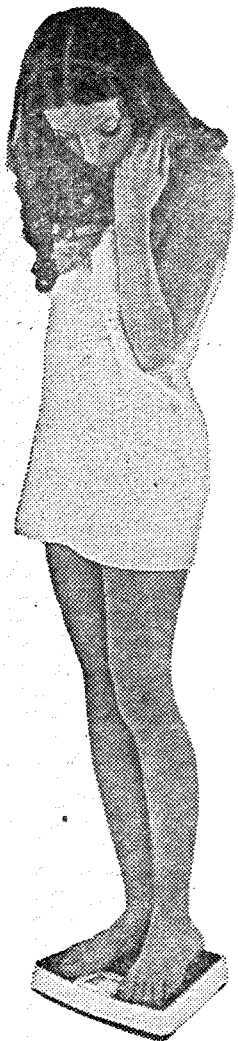
Jakob Mlakar iz Starega trga pri Ložu 39 je na fotografiji, ki je bila objavljena v TV-15 št. 40 z dne 28. septembra letos, prepoznal dva tovariša. »V prvi vrsti četrti od desne proti levi čepi (pri italijanskem lahkem minometu) Jože Gabrenja-Gorazd. Poznam ga od leta 1942 iz bataljona Miloša Zidanška. Bil je borec Rakovške čete. Doma je z Unca pri Rakeku, sedaj pa živi v Gabrovki pri Litiji. Tik za njim peti od desne proti levi pa stoji tovariš Zrnec. Poznam ga od leta 1943. Bila sva skupaj v Cankarjevi brigadi, kjer je bil politdelegat voda. Doma je iz Ljubljane in tudi sedaj živi v Ljubljani kot upokojeni major...« Tovariš Jakob Mlakar nič ne piše, za katero enoto ra fotografiji gre. Prosimo torej Jožeta Gabrenja-Gorazda iz Gabrovke in tovariša Zrnca iz Ljubljane, da nam to sporočita, oziroma se zglasita v našem uredništvu!

Tokrat objavljamo dve nepojasnjeni Jakčevi fotografiji, ki sta bili posneti ena za drugo: najprej kolona partizanov s harmoniko, potem pa še v zboru z zastavo in harmoniko. Obakrat gre torej za isto partizansko enoto. Radi bi izvedeli, katera enota je to in kje je fotografija nastala, razen tega pa še imena, priimke in partizanska imena tovarišev, ki jih boste na fotografijah prepoznali, in tovarišev, ki so enoti poveljevali.

Glas Prekomorcev v skupščini

Delegati občin so 5. oktobra 1972 v republiški skupščini razpravljali o pokojninskem in invalidskem zavarovanju; posredovali so predloge, ki jih je na terenu izoblikovala javna razprava o novem pokojninskem in invalidskem sistemu.

Predsednik skupščine občine Ko-

Kontrolirajte svojo težo, dokler ne bo prepozno!

Tehtnica NEVA

- vitko linijo
- zadovoljstvo
- zdravje

OSEBNA TEHTNICA

NEVA

per, ki je tudi predsednik sveta obalnih občin, tovariš Miro Kocjan, je v imenu vseh primorskih občin in družbenopolitičnih organizacij govoril o pravicah borcev prekomorcev. Iz njegovega govora priobčujemo tele misli:

— Gre za vprašanje priznanja borčevskega statusa prekomorcev. To vprašanje načenjam tudi tu, na zboru delegatov občinskih skupščin, v imenu vseh primorskih občin, vseh primorskih skupščin in družbenopolitičnih organizacij na Primorskem...

— Govorim v imenu krajev, ki so dali nad 33.000 borcev v prekomorskih brigadah, v imenu krajev, v katerih je bilo rojenih nad 5.000 Primorcev, padlih v prekomorskih brigadah, v katerih je danes, oziroma je bilo nad 12.000 ranjenih iz prekomorskih enot...

— Borbena pot prekomorskih enot je bila kakor pot vseh naših partizanskih enot skrajno težavna. Prekomorci so se s svojimi brigadami dejansko borili vsepošod po Jugoslaviji, vse tja do Beograda in Srema pa v Dalmaciji, Bosni in Hercegovini, Liki, Sloveniji in seveda v Slovenskem primorju in Istri. Gotovo je znano, da so te enote predstavljale glavno jedro motoriziranih in oklepnih enot — konkretno imam v mislih IV. armado — v sklepnih vojaških operacijah pri osvobajanju domovine.

Ponavljam, da je nad 5000 borcev izgubilo življenje za preključitev domovini in za našo socialistično revolucijo ter da je bilo nad 12.000 borcev ranjenih.

Pripadnikom prekomorskih enot pa je naša pokojninska zakonodaja doslej kljub dokazovanjem na vseh nivojih le delno ugodila s tem, da datum za priznanje statusa borcev ni 9.9., marveč 13. 10. 1943. To je sicer nekaj, ni pa vse...

— Gre torej za to, da pripadnikom teh enot priznamo status borca pred 13. 10. 1943, tudi če so pozneje stopili v operativne prekomorske enote in se pričeli bojevati na domačih tleh pozneje ali pa so se za stvar nove Jugoslavije bojevali drugod...

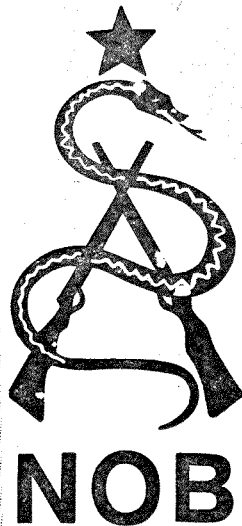
— Gre torej za to, da so se ti ljudje dejansko že pred 13. 10. 1943 s puško v rokah borili za stvar napredka in svobode, zlasti za novo Jugoslavijo in da se tem ljudem, seveda na osnovi potrebne dokumentacije prizna status borca pred navedenim datumom...

— Naj tudi tokrat skušam osvetliti še nekatere bistvene razloge za tako zahtevo, ob tem pa tudi vzroke, čemu ponekod težave, da se temu ugoti.

V prvi vrsti moramo naglasiti, da gre najbrž za to, da še zmeraj ponekod pre malo poznamo specifične razmere na Primorskem, odkar je bila ta po razpadu avstro-ogrske monarhije nasilno priključena Italiji. Najbrž se še pre malo zavedamo tega, da se je boj za svobodo in za korenito drugačno socialno življenje primorskih Slovencev pričel že leta 1918, dejansko že v času, ko je bila pokrajina priključena Italiji.

Znano je, da fašizmu in sploh tedanjim italijanskim oblastnikom kljub vsem mogo-

Slovenski zdravniki v boju za svobodo

dr. Ante Šarić

Rodil se je 1896 v liški Lukovici, promoviral pa je leta 1924 v Gradcu. Kot zdravnik je deloval v Mariboru, Topolšici in Novem Marofu. Zaradi strokovnega izpopolnjevanja je bil na Dunaju, v Torinu, Parizu in Londonu. Leta 1932 je postal šef-zdravnik zdravilišča v Radencih. Sodeloval je z narodnoosvobodilnim gibanjem. Podpiral je partizane in jih skrival v bunkerju, ki ga je imel v samem kopalšču. Ko so Nemci odkrili skrivališče, so dr. Šarića zaprli v Mariboru in ga 3. aprila 1945 ustrelili v Betnavi pri Mariboru.

čim raznarodovalnim metodam ni uspelo uničiti primorskega življa, pa čeprav je tuj zasedba trajala celih 25 let. Ne samo to. Osnovne narodnostne in politične vrline primorskih ljudi so ostale v celoti nedotaknjene. Temu je dokaz stoddostno sodelovanje primorskih Slovencev v narodnoosvobodilnem boju in prav tako stoddostno sodelovanje primorskih fantov v prekomorskih enotah za ustvaritev nove domovine...

— S čisto pravnega vidika pa velja zopet pojasniti, da so bili Primorci tedaj državljani druge države, ki so ji bili priključeni dejansko še pred nastankom Jugoslavije, in jim je pomenil prvo mednarodno pravno oporo za boj za svojo deželo in za priključitev k domovini šele znani sklep na

II. zasedanju AVNOJ v Jajcu...

— In stvar se ne premakne! Ne premakne se sugestija, da bi v Sloveniji le kazalo sprejeti poseben zakon, s katerim bi rešili to zadevo, zapolnili to bolečo vrzel. Vozel je še zmeraj čvrsto zamočan, čeprav obstaja pri republiškem odboru Zveze združenj borcev v Ljubljani poseben odbor za prekomorske brigade s komisijo, ki je zbrala že zdavnaj vso dokumentacijo o omenjenih borcih. In to so dokumenti, potrjeni od naših najvišjih političnih dejavnikov, to so listine, s katerimi se konec koncev ponaša vojno zgodovinski muzej v Beogradu...

— V tem je torej problem, ki bo rešen samo, kakor se zdi, s posebnim čimprej sprejetim zakonom.

Razkrinkana ustaška drhal

Moralna stran ustaškega »osvobodilnega« gibanja se najbolj kaže v teh brlogih, med drugim v kvartopirstvu, pretepih in ubojih. Tako so se ustaši naslednji dan po atentatu na Rolovića sprli med kvartanjem v »Tages taverni« v Göteborgu, in ne bi bili ustaši, če bi se ne začeli obdelavati z noži kot poklicni klavci. Tedaj je neki Todorovič zaklal Mijo Lijića; sodišče je razsodilo, da je storil uboj »v nujni obrambi« in ga obsodilo na leto dni zapor. »Hrvatski klub« je tedaj raztrobil, da se je zgodil »politični zločin« in tako utemeljil nabiranje prispevkov »za spomenik hrabremu bratu Miju Lijiću«. Zbrali so 8800 dolarjev, nagrobnik pa je stal le kakšnih 1000 dolarjev.

Znana je tudi propagandna komedija »Hrvatskega kluba« s snemanjem »dokumentarnega filma o hrvatski osvobodilni vojski«. Ustaši so kupili nekaj starih švedskih vojaških uniform za svojo »osvobodilno vojsko« in nato svoje razbojnikove posnели v gozdu, v okolici mesta Uddevalla. S tem »dokumentarnim« filmom so potem utemeljevali nabiranje prispevkov za »osvobodilno vojsko« po Skandinaviji, v ZDA, Kanadi in Avstraliji. Nabrali so 56.000 dolarjev. Precej denarja so tudi zbrali »za obrambo hrabrih bratov Mira Barešića in Andjelka Brajkovića«, to se pravi za odvetnike, ki so zagovarjali pred sodiščem ta dva morilca poslanika Rolovića. Ustaši so tedaj hoteli pokazati pred svetom, da gre za hrvatska narodna junaka; udeležili so se javne sodne razprave kot iz protesta. Iz Göteborga se je z avtobusom v Stockholm pripeljal petindvajset članov »Hrvatskega kluba«.

Značilen je bil tedaj tudi prepis zaradi denarja med Stjepanom Mikulićem, predsednikom »Hrvatskega kluba« v Göteborgu, in dr. Mirkom Jelićem, znanim ustaškim vodjem (menda je bil celo naslednik Pavelića), ki je bil tedaj v Berlinu (zdaj ni več živ). Jelić je namreč zahteval

ves nabran denar za glavno ustaško blagajno, Mikulić pa se je uprl. Sicer prepri med ustaši niso nič posebnega. Tako so se obtoževali in obdelovali tudi zaradi protikomunističnih ustaških demonstracij 10. maja v Göteborgu. Pri teh »demonstracijah« je sodelovalo iz Mikulićevega HNO in Korbarjevega HOP kakšnih petdeset ustašev. Centrala HNO pa je obtoževala Mikulića in Korbarja, da sta priredila ta nastop s posebnim namenom, »da bi agenti UDB (udbe) lahko fotografirali brate Hrvate«. To je bila tako za lase privlečena trditev, da je bilo le malo preveč takšnim ustašem, kakršna sta Stjepan Mikulić in zlasti še Čiro Korbar, ki je bil v vrstah ustašev že med vojno (zdaj mu je 60 let). Zato se ti ustaši pozneje niso hoteli udeležiti pogreba dr. Branka Jelića.

Skratka, ustaši so dovolj poskrbeli za svojo »propagando« — hote ali tudi ne hote — tako da ni bila več nobena skrivnost, da so imeli na švedskem svoje glavno gnezdo v Göteborgu. Vendar je treba vedeti, da je v švedskih mestih skupaj z Göteborgom zaposlenih 4250 naših ljudi, a da je po zanesljivih podatkih med njimi le kakšnih 5 odstotkov ustašev. Nekateri izmed naših izseljencev so že postali švedski državljani. Nadalje moramo vedeti, da v Göteborgu delujejo še nekatere druge protijugoslovanske emigrantske organizacije, ne le ustaške. Tako tudi o četniških organizacijah ni mogoče povedati nič lepšega. Četniki zadnje čase delujejo v okviru tako imenovanih cerkvenih (pravoslavni) odborov. Zda je njihov vodja Nikola Rogan. Četniki se prav tako zbirajo ne le v »cerkvenih klubih«, marveč tudi v beznicah v Göteborgu. Denar za svoje rovarjenje nabirajo po istem kopitu kot ustaši. Zelo pa se tudi ženejo, da bi razpečali kar največ svojega tiska in »literature«, ne le svojih »izdelkov«, marveč tudi »mojstrovine«, ki jih izdajajo njihovi »bratje« v Kanadi in ZDA. Razen četniške organizacije imajo svojo organizacijo v Göteborgu tudi makedonski »osvoboditelji«. Vse te emigrantske organizacije, ne glede na to ali sodelujejo ali pa se med seboj »koljejo«, pa družijo sovražnost do Jugoslavije. O vseh je najprimernejša naša ljudska sodba: »Gliha vkup štrihla«

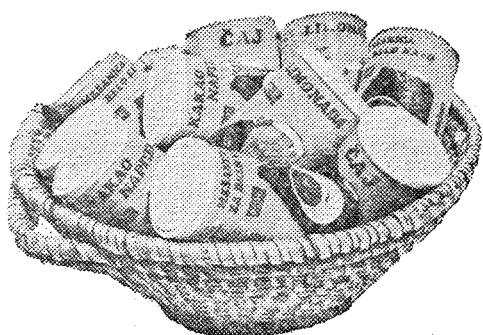
To se je potrdilo na švedskem zelo očitno po 21. seji predsedstva ZKJ. Vse emigrantske organizacije, ne le ustaške, marveč tudi četniške in makedonske, so se enako zaletavale v svoji klavni propagandi v predsednika Tita. Značilno pa je, da so se v Göteborgu nekatere emi-

grantske organizacije lotile še nekaterih novih vrst svojega početja. Npr. v Göteborg je prispel iz ZR Nemčije neki Dapčević, da bi ustanovil »odpisništvo lista Komiteja hrvatskih komunistov v tujini«. Iskali so človeka, ki bi naj vodil to »odpisništvo«, in mu ponujali 3000 kron plače na mesec. Prav tako je zanimivo, da so agenti švedske tajne policije v Göteborgu v prostoru »Hrvatskega kluba« opazili lepak, ki so z njim vabili člane HNO, naj pristopijo v hrvatsko kulturno-prosvetno društvo »Matija Gubec« v Stockholmu. To je zanimivo zaradi tega, ker je to društvo menda obsodilo teroristično dejavnost in hudo delstva, zlasti umor Rolovića, torej prav tisto početje, ki so ga naklepali v istih prostorih. Nekaj dni po 21. seji predsedstva ZKJ je prispel v Göteborg iz Stockholma predsednik društva »Matija Gubec«, Branko Salaj. Udeležil se je zborovanja skupaj s člani ustaških organizacij, ki so nosili transparente s protisocialističnimi in protikomunističnimi gesli.

Kljub vsemu temu, kar protijugoslovanske emigrantske organizacije počenja z največjim hrupom javno in podtalno na švedskem, ne morejo zbežati velike večine naših izseljencev. Ne morejo pritegniti kaj več članov, ne zlepa, ne zgrda. Res mnoge delavce ustrahujejo, tako da se marsikdo med njimi boji družiti s svojimi poštenimi rojaki. Vendar pa so številni naši delavci člani »Združenja jugoslovanskih delavcev«, ki je s svojo koristno in resno dejavnostjo doseglo lepe uspehe in ugled. Ta organizacija ima zelo lepe in velike prostore (kar 400 kv. m) v Göteborgu. Priznanje zasluži tudi švedske oblasti, ki so pripdale za te prostore 150.000 švedskih kron. V upravnem odboru društva so pripadniki vseh naših narodov. Društvene prostore obišče na teden okrog tisoč naših delavcev.

Naši delavci na švedskem (omenili smo, da jih je 4250) so zaposleni večinoma v avtomobilski industriji, ladjedelnicah in v kovinarstvu. V avtomobilski tovarni v Göteborgu jih dela 1700. V tovarni krogičnih ležajev SKF, kjer dela 700 jugoslovanskih delavcev, je tudi precej Slovencev. Slovenci imajo klub, »slovenski kotiček«. Sodelujejo pa tudi pri nogometnem klubu skupaj s Hrvati in Srbi iz Like.

Se nadaljuje

INSTANT NAPITKI

- čaj
- limonada
- kakao
- mešanica za belo kavo

DELAMARIS IZOLA

IGO
LJUBLJANA

Uprava: Trnovski pristan 8, telefon 20 869 —
direktor 22 778 — komerciala 21 747, 24 415 —
obrat Gradaška 22 20 103

Podjetje za projektiranje, izdelavo in montažo
opreme za vse vrste kuhinj, samopostrežnih re-
stavracij in gostinskih obratov.

Kombinirani — toplotni — hlajeni — nevtralni
elementi, gostinski hlajeni pulti. Plinski — bu-
tanski — električni kuhinjski elementi — grad-
beno ključavničarstvo — usluge

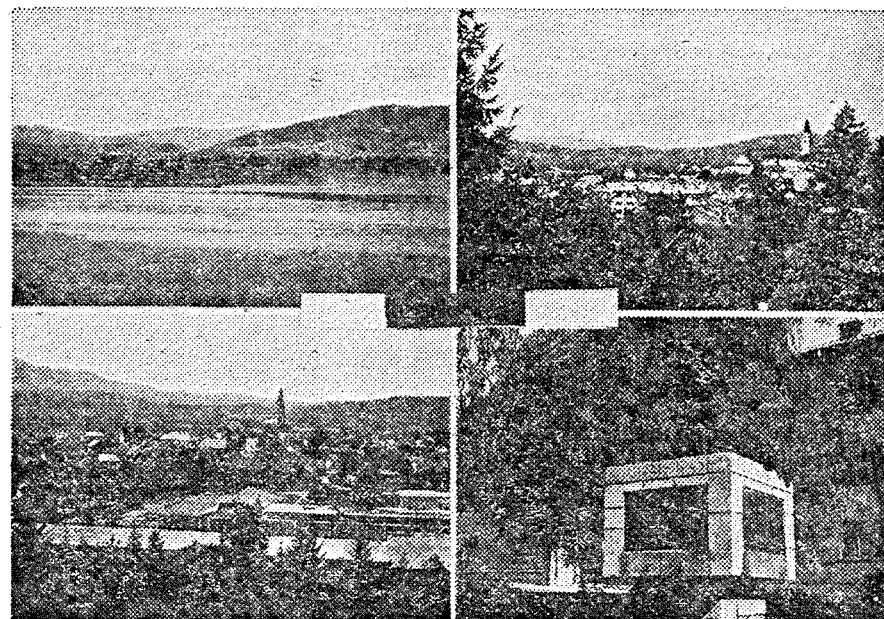
OBRTNIK

ŠKOFJA LOKA, Blaževa ulica 3

prodaja po ugodnih cenah vse vrste oblog, za
pode, kakor tapisom, parket, linolit, podolit in
druge plastične mase.

Prodaja in nudi opremo po želji naročnika in iz-
merah stanovanja po lastnih načrtih.

Nudi vse vrste uslug, gradbeno obrtnih storitev
s strokovnimi nasveti.

Vsem delovnim kolektivom in občanom česti-
tamo za občinski praznik občine CERKNICA —
19. oktober.

SKUPŠČINA OBČINE
IN DRUŽBENO
POLITIČNE ORGANIZACIJE
CERKNICE

Zlatoporočnica sredi svoje številne rodbine na matičnem uradu skupščine občine Domžale

Zlatoporočnica na Vidmu

IMELA STA 14 OTROK, OD KATERIH JE LE EDEN UMRL

Na Vidmu pri Lukovici sta te dni praznovala zlato poroko Anton Kos in njegova žena Amalija. Ob visokem jubileju petdesetih let, ki sta jih slavljenca preživela na Mahkotovi kmetiji, je v tej hiši zares vse oživel, oživeli pa so tudi spomini.

Med narodnoosvobodilnim bojem, predvsem od začetka leta 1943 dalje, so bili pri Mahkotovih stalno povezani s partizani. V hiši so imeli bunker, oskrbovali so ranjence, pekli kruh za partizane, tam so se zbirali terenci, pa tudi zbrano blago sektorske intendantce je večkrat počakalo v tej hiši, da so ga partizani odnesli. Kosovi so k temu prispevali tudi več glav živine, saj je hlev, ki je bil pred vojno poln, ostal po osvoboditvi skoraj prazen. Zato pa ima zlatoporočenec Anton Kos priznano posebno dobo od začetka leta 1943. Od takrat pa do osvoboditve je namreč opravljal posle sektorskega intendantce.

ta. Bil je tudi odlikovan z medaljo zaslu-ge za narod.

Mimo tega sta bila dva najstarejša sinova zlatoporočencev v partizanih, kjer sta bila oba hudo ranjena. Drugi otroci — razen najmlajših — ki so bili premradi za v partizane, so doma sodelovali pri raznih akcijah in po potrebi opravljali tudi kuro-rske posle.

V zakonu zlatoporočencev se je rodilo 14 otrok, in le eden je umrl. Zato se je ob jubilejni zlato poroki zbralo pri Mahkotovih devet njunih sinov z ženami in štiri hčerke z možmi, pa še devetindvajset vnukov ter trije pravnuki in precej drugih sorodnikov, ki so vsi iskreno čestitali jubilaroma, ju obdarili in se z njima veselili.

Številnim pristrčnim čestitkam zlatoporočencema se pridružujemo tudi njuni prijatelji in znanci in jima ključno: še na mnoga zdrava leta! V. MLEKUŽ

Kje so odlikovanja?

Pod naslovom »Tito jih je odlikoval« smo v TV-15 št. 28. z dne 6. julija letos na strani 11 vrzadosčeni prebrali članek o slovesnosti, ki je bila v prostorih občinske skupščine Ljubljana-Center v sredo, 26. junija.

V teh dneh, do 4. julija, naj bi bili takšne slovesnosti pripravili v vseh občinskih skupščinah, na katerih območju bivši borci 10. SNOUB Ljubljanske, ki so bili odlikovani, ki jih članek navaja, stanujejo.

S temi odlikovanji je stalni odbor Ljubljanske kot pobudnik in predlagatelj odlikovanj hotel popraviti posamezne pomanjkljivosti, ki so nastale deloma še v vojnem, pa tudi v povojnem obdobju, tj. v času, ko so mnogi za svoje zasluge v vojni — za hrabrost, požrtvovalnost in ostvarjanje bratstva in enotnosti — prejeli odličja. Mnogi tovariši in tovarišice pa tedaj odlikovani niso prejeli, so jih pa zaslužili. V času takratnih predlaganih bodisi niso bili več v svojih matičnih borbenih enotah, ker so odšli v druge, so bili ranjeni in prepuščeni v bolnišnice, ujeti ali pa so se v vrvežu ob osvoboditvi kratko malo zgubili in odšli na razna delovna mesta.

In zakaj vse to sploh pišem? Zato, da bi opozoril vse tiste ljudi v občinskih skupščinah, ki jih je komisija za odlikovanja pri izvršnem svetu SR Slovenije pisмено obvestila, da do 4. julija letos prevzamejo odlikovanja in jih izročijo odlikovancem. Mnoge skupščine so to storile, med njimi tudi oddaljenejša, ki so prevzele odlikovanja in jih na svečanih sejah tudi izročile upravičencem tako, kot je to bilo naročeno.

Pišem zato, ker je bilo letošnje leto jubilejno, ker je bilo v to delo vloženo mnogo truda, poizvedovanja, anketiranja in podobno samo zato, da bi izravnavali razlike, ki so v tem smislu med borci obstajale. Zato, ker je bil v TV-15 objavljen spisek z imeni odlikovancev, ki pa se jih posamične skupščine niso spomnile in se niso ravnale po navodilih. In ne nazadnje tudi zato, da pojasnim, da je brigadni odbor, na katerega se sedaj posamezniki pisмено obračajo, napravil prav vse, kar je bilo v njegovi moči, da pa tega niso naredili nekateri odgovorni ljudje v občinah, kjer sedaj prebivajo omenjeni borci.

Kje so torej odlikovanja in zakaj še niso bila podeljena?

Za odbor:
HINKO BRATOZ—OKI

Za zgodovino proletarskega bataljona

Predvčerajšnjim so se v Ljubljani sešli nekateri preživeli borci 1. (slovenskega) proletarskega udarnega bataljona Toneta Tomšiča. Ta bataljon je ena redkih partizanskih enot, od katerih sta ostala živa tako komandant kot politični komisar. To sta Stanko Semič-Daki in Alojz Založnik-Nikola. Poleg teh dveh so živi še: politični komisar 1. čete Edo Podlogar in komandir 2. čete Franc Mikuš-Volk, bataljonska zdrav-nika dr. Franjo Novak-Luka in dr. Marjan Južnič-Niko, bataljonski pisar Ivan Vanič-Krški, nekateri mitraljezci in borci kot Ivan Lamovšek-Runo, Anton Svete-Gustelj, Bogdan Struna-Jan, Milan Podlogar, Stane Boh, Tone Zupančič-Silvo, Jože Zeleznik-Bejše, Radko Žumer, Ciril Lovše in še nekateri.

Na sestanku, ki so mu prisostvovali tudi člani zgodovinske komisije in predsednik odbora 1. proletarske udarne brigade Toneta Tomšiča Vlado Mišica-Miha, so datumsko opredelili dva dokumenta o 1. proletarskem udarnem bataljonu Toneta Tomšiča, povedali mnoge zanimivosti o nastanku bataljona na Zapotoku med 9. in 12. junijem 1942 in potankosti o nekaterih bojih. Na koncu so pooblastili novinarja Francija Strleta, da na osnovi dosedaj objavljenega gradiva in magnetofonskih posnetkov sestavi kratak pregled najvažnejših dejstev o nastanku, bojni poti in akcijah bataljona, ki ga bodo razmnožili in poslali vsem preživelim borcem proletarskega udarnega bataljona, kar naj bi služilo kot sredstvo za

osvežitev spomina, da bi lahko vsak dal svoje pripombe, dopolnitve ter opise posameznih bojev in borcev. Prav tako so sklenili, naj preživeli borci 1. slovenskega proletarskega udarnega bataljona Toneta Tomšiča javljajo svoje naslove in podatke o padlih in umrlih borcih bataljona na naslov: Odbor 1. proletarske udarne bri-

gade Toneta Tomšiča pri republiškem odboru ZZZ NOV, Beethovnova ul. 10, 61000 Ljubljana. Ko bo odboru uspelo zbrati naslove vseh preživelih, bo sklical širše tovariško srečanje borcev proletarskega bataljona, ki je postal jedro dober mesec kasneje nastale 1. slovenske proletarske udarne brigade Toneta Tomšiča. S. F.

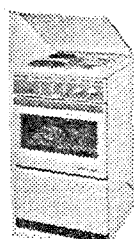
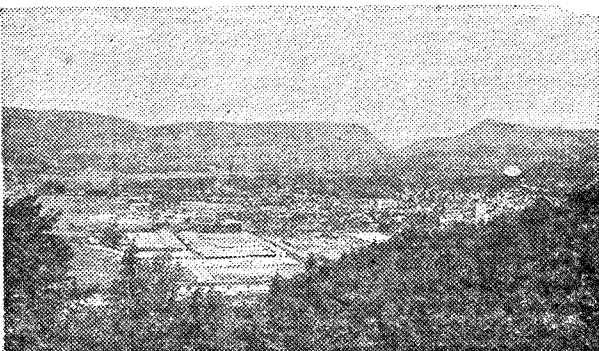
goranje

JE NAŠLO POT DO LJUDI,
LJUDJE SO NAŠLI SREČO.

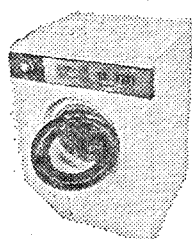
Iz velikih proizvodnih hal Gorenja prihajajo vedno novi stroji, čedalje bolj izpopolnjeni. Tehnika gre tudi na trg področju svojo pot.

Pri vseh gospodarskih aparatih Gorenja velja skupno pravilo: lepota, kakovost, ekonomičnost...

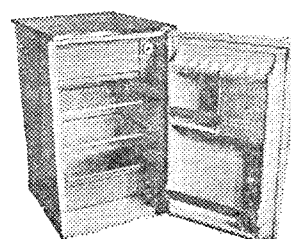
Delo s stroji Gorenja je pesem. To je lepa in prikopna pesem, ki osvaja čedalje več src, čedalje več gospodinjstev pri nas in v tujini.

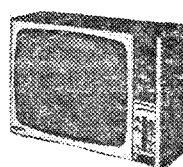
Štedilnik GORENJE tip EP 846
Cena 1337 din

Pralni stroj GORENJE tip 664 BIO - S
Cena 3341 din

Hladilnik GORENJE tip H 715, 135 lit.
Cena 1276 din

TV - Gorenje avtomat 900
Cena 3780 din

LEPOTA • KVALITETA • EKONOMIČNOST • ZADOVOLJSTVO

ZAVOD BOREC IŠČE POVERJENIKE

ki bi pomagali širiti napredno literaturo. Upokojenim borcem se s tem nudi tudi možnost dodatnega zasluga.

Zavod »Borec«, Beethovnova 10, Ljubljana, telefon 22-289

dobro je, če veste

ZDRAVILA RAZLIČNO UČINKU. JEJO NA ZENSKO KOT NA MO-SKE. To vsekakor velja za aspirin, kakor so ugotovili ameriški učenjaki. Aspirin se zadržuje v ženskem organizmu delj časa. Ameriški raziskovalci trdijo, da je aspirin vzrok pogostih notranjih, želodčnih krvavitev; vsak deseti primer krvavitve povzroči aspirin, a pri ženskah pogosteje kot pri moških. Prav tako nekatera druga zdravila pri ženskah delujejo drugače kot pri moških. To bo v prihodnje treba skrbno uoštevati pri predpisovanju in odmerjanju zdravil — posebej za moške in ženske.

ZA POLETE NA SATURN IN VENERO DELAJO NAČRTE V AMERIKI. Zvezna ustanova za vesoljske polete in raziskovanje vesolja (NASA) je sicer precej skrbila svojo dejavnost, ko je izpolnila velik načrt za raziskovanje Lune, ker poslej ne prejema več toliko denarja za svoj proračun. Vendar ustanova še združuje številne strokovnjake, ki so dobili nadaljnje izredne naloge. Ukvarajo se z dvema velikima načrtoma za raziskovanje Jupitra in Saturna ter Venere. Pri načrtu bo obravnaval prihodnje naloge za raziskovanje velikih in zelo oddaljenih planetov našega sončja — Jupitra in Saturna — medtem ko je drugi načrt za raziskovanje Venere pravzaprav nadaljevanje dosedanjih ameriških raziskovanj tega planeta. Znano je, da ameriški raziskovalci tekmujejo s sovjetskimi tudi pri raziskovanju Venere prav tako kot Marsa. Kakšni so sovjetski načrti ali vesoljski poleti v zvezi s Saturnom in Jupitrom ni znano. Vsekakor pa je treba sklepati po omenjenih ameriških raziskovalnih nalogah, da Amerika in Sovjetska zveza zdaj še ne bosta sodelovali pri pravih na prihodnje polete proti Saturnu in Jupitru. Američani bi naj po novem načrtu izstrelili proti Saturnu prvo vesoljsko ladjo brez posadke leta 1971. Načrt za ta satelit pa bodo končali že do konca leta. Prav tako leta 1977 mislijo izstreliti vesoljsko ladjo na Venere.

ENO NAJVEČJH ODKRITIJ IZ KAMENE DOBE so zelo dobro ohranjeni ostanki nenavadno velikega naselja na okrog 30 hektarjih in s kakšnimi 150 hišami. To je najnovejši uspeh sovjetskih arheologov v Ukrajini. Prastaro naselje iz dobe, ko je človek začel obdelovati zemljo in opustil lovsko življenje ter se stalno naselil, je na področju tako imenovane tripolske kulture, ki se inenue po mestu Tripolj na Dnjepru. Sledove te kulture so začeli odkrivati leta 18. Toda nobeno dosedanje odkritje ni bilo tako obsežno in pomembno. Učenjaki so ocenili, da je v prastarem kraju — približno 200 km od Kijeva — v davnini živelo okrog dvajset tisoč ljudi. Presenetila jih je zazidava, saj so bile hiše razvrščene kot po natančnem načrtu v polkrogu in radialno. Ugotovili so tudi, da so bile nekatere hiše celo nadstropne. Naselje je iz dobe pred pet tisoč leti. Našli so precej lončarskih izdelkov, pomembnih za raziskovanje tripolske kulture. Med izkopaninami so dragocene tudi kipsarske umetnine.

PRECEJ SAMOMORILCEV IZBERE — AVTOMOBIL. Pri uradnih ugotovitvah samomorov doslej niso upoštevali kot samomorilnega sredstva avtomobila. Vsi, ki so se ponesrečili med vožnjo z motornimi vozili so veljali za žrtve prometnih nesreč. V zadnjem času pa so po svetu ugotovili več primerov, da so avtomobilisti hote, iz samomorilnih namenov povzročili »prometno« nesrečo. Tako bo poslej treba — vsaj v statistiki — razločevati prometne nesreče od samomorilskih početij ugotovili pri več avtomobilistih, ki so povzročali po vrsti prometne nesreče, da je bilo med njimi precej samomorilcev. V enem izmed ameriških mest so proučili skrbno vse prometne nesreče v letu dni in ugotovili, da se je 800 ljudi ubilo med vožnjo namenoma. Samomorilci na cestah so najbolj nevarni za ves promet, še bolj kot pa pijani vozniki. Uživanje alkoholnih pijač voznikom med vožnjo je mogoče omejevati vsaj posredno, s kaznovanjem, medtem ko se samomorilci ne bojijo nobene kazni...

Pri Ribičevih

TABORNIŠKI ODRED »ČRNI TELOH« V CEZANJEVCIH

Na naši šoli v Murski Soboti deluje med mnogimi krožki in sekcijami tudi taborniški odred »Črni teloh«, ki se udeležuje mnogih srečanj in tekmovanj; ob prostem času pa prirejamo razne izlete v naravo.

Tako smo se neke sobote popeljali s kolesi v Cezanjevce, kjer so Nemci med narodnoosvobodilnim bojem ustrelili petindvajset mož. Zeleni smo si ogledali kraj, kjer je bil leta 1944 storjen eden najbolj krvavih zločinov v Prlekiji. Zbrali smo se pred šolo, sedli na kolesa in se odpeljali proti Muri. Ko smo prešli Muro, smo zavili po asfaltu proti Ljutomeru. Dobrih dvajset kilometrov nas je pošteno upehalo in smo se kar razveselili, ko smo prispeli v Cezanjevce.

Ustavili smo se pred spominskim obležjem talcev, ki stoji pri Ribičevem mlinu oz. domačiji. Tovariš Ribič je med vojno sodeloval s partizani. V njegovi hiši — tu stanuje še danes — so se mnogokrat tudi sestajali. Ker se dogodkov iz vojnih dni še dobro spominja, smo ga prosili, da nam obudi nekaj teh spominov.

»Zelo rad,« je rekel, stopil pred zbrane tabornike in spregovoril:

— Bilo je med vojno, leta 1944. V organizaciji je prišlo do izdaje. Neki domačin je Nemcem izdal, da so v Cezanjevcih in okolici partizani. Navedel je celo imena tistih, ki jih skrivajo — in tudi povedal, da je na pobočju bližnjega gričevja bunker, kjer se zadržuje pet partizanov.

Doma sem bil, ko se je po sosednjih hribih pomikala dolga kolona tuje-ga vojaštva. Slutil sem, da gre za izdajo. Skrbelo me je za partizane, za našo organizacijo. Iz premišljevanja, kaj mi je storiti, me je predramilo tiho trkanje na vrata. Odprl sem jih in ugledal dva partizana. Ta sta bila Danijel Hojs-Ljub in Franc Belšak-Maks. Stopila sta v izbo. Naš pomenek pa ni dolgo trajal.

Kmalu smo zaslišali brnenje motorjev. Prihajali so Nemci. Partizana sta se skrivala na podstrešju gospodarskega poslopja. Jaz pa sem sedel za svojo pisalno mizo in začel delati, kakor da se ni nič zgodilo. Na dvorišču se je oglašil Nemec. Odzval sem se. Potem je vstopil skozi vrata in me v nemškem jeziku vprašal: »Kje je Iztok?« Dobro sem ga poznal, saj je bil znan komunist. »Nobena Iztoka ne poznam,« sem odgovoril. Menda z mojim odgovorom ni bil preveč zadovoljen. Zahteval je namreč, da mu pokažem podstrešje...

Ko sva z Nemcem stopila v gospodarsko poslopje, zaslišiva korake. »Kdo je to?« je vprašal Nemec. Znašel sem se. Na podstrešju sem imel spravljeno zalogo oljnih semen. Povedal sem mu, da so tam delavci, ki pospravljajo. »Sobota je, delo končujejo,« sem še dodal. »Hočem jih videti!« je zakričal Nemec. Partizan Hojs, ki je slišal najin pogovor, je stopil iz skrivališča. Ustrelil je, fašist je padel po stopnicah in mrtev obležal. Pridružil se nama je še en partizan. Na dvorišču so se pojavili Nemci in začeli streljati. V boju je padel partizan Belšak in nekaj Nemcev. Pri preboju je padel tudi esesovski oficir, midva pa sva se rešila.

Zeno in sina Marjana so Nemci še isti večer odpeljali v zapore.

S Hojssem sva se napotila v sosednjo vas Globoko, kjer smo imeli postojanko v nekem mlinu. Že od daleč sva videla, da se nama nekdo bliža. Pošteno sva se oddahnila, ko sva ugotovila, da je to deček iz postojanke. Domači so ga poslali, da pogleda, kaj je pri Ribiču, ker tako poka. Povedal sem mu, kaj se je zgodilo, in ga poslal nazaj v postojanko s sporočilom, da se ob polnoči zberemo na sosednjem vrhu griča.

Nemci so še kar naprej stikali za partizani.

Se istega dne so aretirali starejšega sina Janka, ki se je kot kurir vračal iz Maribora. Zaprl so ga v občinsko poslopje v Cezanjevcih. Uspelo mu je pobegniti; potem ko je enemu od stražarjev iztrgal pištolo in ga ubil, drugega pa ranil. Pobegnil je v partizansko postojanko Vogričevce. Nemci so ga izsledili in hišo obkolili. V kletnih prostorih se je štiri ure boril s številčno močnejšim sovražnikom. Ko se je v kleti nabralo preveč plina od eksplozije, se je skušal prebiti, a je padel.

Po okolici se je takoj zvedelo o borbi pri naši domačiji. Zato sem se odločil, da pobegnem na Madžarsko. Tja sem srečno prišel, vrnil pa sem se tik prek koncem vojne. Moja žena je bila v taborišču, kjer je hudo zbolela. Sojetnice so ji pomagale in ji rešile življenje. Moj dvanaestletni sin Marjan pa je bil v deškem taborišču za prevzgojo.

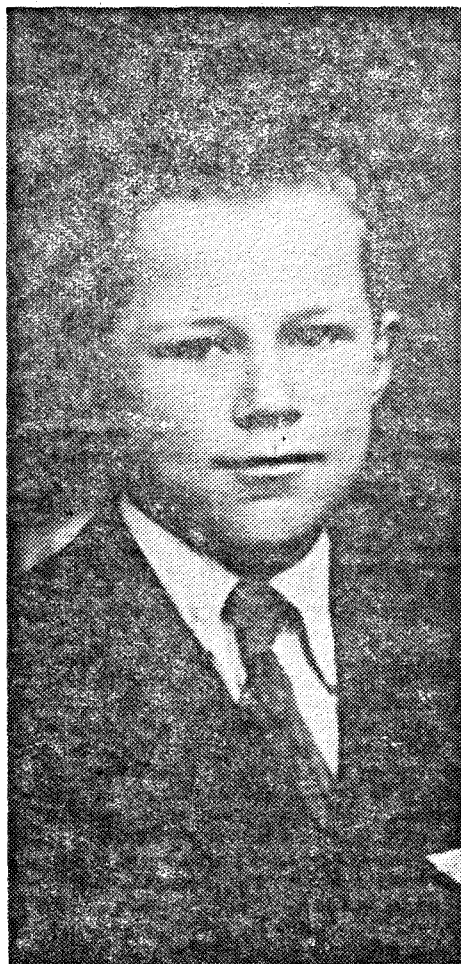
»In kako je bilo s talci?« smo ga še povprašali.

— Nemce je neuspeh razbesnel. Zaradi petih padlih Nemcev so ustrelili petindvajset talcev. Pobrli so jih iz mariborskih in ptujskih zaporov. Med talci je bil tudi domačin Ludvik, ki ni pustil, da bi mu zavezali oči. »Hočem videti barabo, ki bo streljal name, ne dolžnega!« so bile njegove zadnje besede.

Tako je bilo 25. aprila 1944 ustreljenih pri Ribičevem mlinu v Cezanjevcih petindvajset nedolžnih žrtev.

Zahvalili smo se tovarišu Ribiču in mu v spomin poklonili dve sliki, delo tabornikov našega odreda. Nato smo si ogledali še njegovo hišo in spominsko ploščo na njej, se skupaj fotografirali in se odpeljali nazaj proti Murski Soboti.

SILVANA MATJAŠEC

SE KOMAJ JE ZAVEDEL NA TEH SLOVENSKEH TLEH, SPOZNAL IN VIDEL. SEJAL MED NAS BESEDO JE DOMAČO, Z ŽAROM MLADIH LET, UPORNO. USAHNIL JE KOT CVET...

Jožku v spomin

BIL JE NAJMLAJŠI PARTIZANSKI UČITELJ NA PRIMORSKEM

Pred kratkim so v Hrenovicah pri Postojni odkrili ploščo v spomin na mladega borca za pravice tlačene-slovenskega naroda in najmlajšega partizanskega učitelja na Primorskem Jožka Turka-Bolkovega.

Jožko Turk se je rodil 18. aprila 1926 v Hrenovicah štev. 41 kot šesti otrok danes že pokojnih Franca in Alojzije Križaj. Za Jožkom sta se rodila v družini še dva otroka, tako da je družina poleg očeta in matere pa tete Neže štela šest bratov in dve sestri.

Jožko je obiskoval italijansko osnovno šolo v rojstni vasi. Predpisanih pet razredov osnovne šole je končal leta 1937. Nato je nadaljeval šolanje v postojnski gimnaziji, kjer je leta 1942 uspešno končal peti razred.

Že v naslednjem šolskem letu so Italijani vse zanje sumljive dijake poslali v tako imenovane »bataljone speciale«, med njimi tudi Jožka. Domov se je vrnil šele po kapitulaciji Italije. Takoj se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje. Veliko časa je posvetil izpopolnjevanju znanja, že v šoli in tudi pozneje. S posebno ljubeznijo se je nenehno učil slovenskega, materinega jezika.

Ko so ustanovili partizansko šolo pri Fari (Hrenovica), je bil imenovan za učitelja. Poučeval je otroke iz Hrenovice in bližnjih vasi... Zaradi izdajstva so ga sredi marca 1944 aretirali.

Bilo je to v zgodnjih jutranjih urah, ko se je odpravil k šolskemu pouku. Odpeljali so ga z očetom Francem in sestro Marijo vred. V zaporih je mladi Jožko preživel grozovito mučenje. O tem je pripovedoval njegov oče, saj sta bila zaprta v isti celici. Očeta so izpustili po treh tednih. Medtem so ujeli še brata Franca, takratnega sekretarja okrožnega odbora OF. Jožka so nato skupaj z bratom Francem in sestro Marijo in še

enajstimi postojnskimi občani ustrelili v Trstu 23. aprila 1944.

Jožko je padel komaj osemnajst let star.

NATAŠA SEDEJ

Sedmi oktober

Prešnjo soboto so pionirji osnovne šole Mirana Jarca in gimnazijci iz Črnomlja skupaj z vojniki tamkajšnje garnizije praznovali dan topništva.

Proslave 7. oktobra sta se med drugimi udeležila sekretar občinske skupščine Črnomelj Jože Weiss in komandant Miko Popović.

Ob tej priložnosti so organizatorji pripravili bogat kulturni program, ki je trajal dve uri. Ob »Krvavi bajki« smo se zamislili v strašne dni druge svetovne vojne, s pesmijo »Tito, naš tovariš Tito« smo v mislih pozdravili predsednika Jugoslavije, od srca smo se nasmejali Jeremiji Krstiću in njegovi pesmi o topu ter iskreno čestitali dramski skupini, ki je odlično izvedla »Obešenje domačega izdajalca«.

Po proslavi so se vojniki in gimnazijci pomerili v roketmet; rezultat je bil kar se da tovariški, osem proti osem.

Upam, da to ni bilo zadnje srečanje mladine in vojakov črnomaljske garnizije.

NATAŠA KAJTN

kramljanje

Draga Milena!

Dovolite, draga urednica mladinske strani »TV 15«, da je tole moje pismo — čeprav prvo — že povsem domače. Mislim, da mi ne boste zamerili, če pridem z besedo kar na dan.

Rada prebiram strani časnika »TV 15«, še posebno prispevke vaših mladih sodelavcev. Všeč so mi, zato sem sklenila, da pričnem dopisovati tudi sama. Tokrat vam pošiljam prispevek z naslovom »Gomila na obronku gozda«. Vem, da vsi prispevki ne morejo zagledati svetlega dne v »TV 15«, a bilo bi mi

v vzpodbudo, če bi mi sestavek kritično ocenili.

Toliko za danes — obljubljam pa, da boste moja pisma še našli na svoji »uredniški« mizici, in vas lepo pozdravljam.

Damjana Žolnir
Latkova vas
63312 Prebold

Draga Damjana!

Leto dni sem hranila tvoj prispevek in pisemce; spomnila bi te le še na obljubo, pa bo za danes kar dovolj.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Cenjena urednica!

Najprej se vam oproščam, kajti

od mojega zadnjega poslanega članka je minilo že precej časa. V petek zvečer sem gledal čudovit film »Sojenje v Nürnbergu«, ki mi je bil sila všeč. Spomnil sem se tudi obljube, da se bom pogostje javljal. Zato sem sklenil, da napišem krajši zapis o filmu tudi za bralce »TV 15 za mladino«. Upam, da vam bo zapis všeč in da ga boste objavili.

Lep pozdrav!

Branko Jeranko
Zidanškova 9
63000 Celje

Dragi Branko! Seveda ga bom, samo v prihodnji številki.

Lepo pozdravljen!

MILENA

TV-15
za
mladino

Svečka

Sonce je tako prijetno ogrevalo je-sensko pokrajino, da se niti slutiti ni dalo, da nas loči od prvega novembra le dobrih štirinajst dni. Čeprav je bilo toplo, mi je bilo pri srcu tesno... Nekaj časa sem mirno sedela v sobi in premišljevala. Tišina je motilo enakomerno tiktakanje stenske ure. Izenada sem se zganila, si nataknila čevlje, vzela drobno svečko in šopek krizantem z vrta ter stopila na cesto. Prečkala sem jo in po kolovozu krenila proti Savinji. Prav tod sem se poleti hitela ohlajati v reko, a danes je bil moj namen čisto drugačen.

Obstala sem na kraju, kjer je bila z mahom obrasla, komaj vidna gomila. Če bi spredaj ne stal kamen trikotne oblike, okrašen s peterokrako zvezdo, ne bi vedela, da stojim ob partizanskem grobu.

»Umrli je, a je vedel, zakaj!« mi je brnelo v glavi.

Premišljevala sem o pogumnem kurirju in medtem urejala gomilo. Oplela sem jo, položila nanjo cvetje in prižgala svečko. Toliko časa sem bila na tem kraju spomina, da je svečka dogorela. S pogledom sem še enkrat objela grob in stekla proti domu. Izpolnila sem svojo dolžnost: mnogim svečkam na partizanskih grobovih se je pridružila tudi moja — in glej, tesnoba je iz srca izginila.

DAMJANA ŽOLNIR

DESET MILIJARD ZA DNEVNICE

Ce verjamete ali ne, v Vojvodini je gospodarstvo samo v prvih šestih mesecih letos porabilo za dnevnice nad deset milijard starih dinarjev, a negospodarstvo dve milijardi in 400 milijonov. Za reprezentanco je bilo porabljenih skupaj nad 3,5 milijarde, a uporaba privatnih avtomobilov je samo gospodarstvu odnesla 2 milijardi 700 milijonov starih dinarjev. Tudi ne gre podcenjevati zneska 3 milijarde in 400 milijonov, izplačanih trgovskim potnikom. Ker so tisti, ki odločajo o izplačilih teh stroškov, hkrati tudi najvplivnejše vodilne osebnosti v podjetjih, je jasno, da si kontrolorji ne upajo pokazati nanje.

NIN — 15. X. 1972

MANJ DELA, VEČ ZASLUŽKA

Sodeč po vrednosti del do konca letošnje glavne sezone (avgust), bi lahko rekli, da so jugoslovanski graditelji imeli polne roke dela. Izvedena dela v teh osmih mesecih so vredna 16.876 milijonov dinarjev, kar je za 16 odstotkov več kot je znašala vrednost del v lanskim sezoni.

Toda ne mislite, da so opravili več dela. Nasprotno, delali so manj, le cene so se zvišale.

Politika ekspres, 11. X. 1972

VELIKE IN MAJHNE RIBE

Torej, pridobivanje protipravne premoženjske koristi za delovno organizacijo? Stevilo takih primerov prekrškov v delovnih organizacijah, kjer je nosilec doletela pravična družbena sankcija, je sicer manj, takih, za katere pa v samoupravnih in političnih forumih in v družbeno-političnih skupnostih dobro vedo, vendar pa proti njim ne ukreduje ničesar — je pa že toliko, da predstavlja tako poslovanje že skorajda nekakšen »neuraden«, toda zelo prisoten sistem gospodarjenja, ki deluje poleg tistega »uradnega«, ki ga tvori seštev zakonov, predpisov in resolucij. Mimorede bi morali razlikovati tudi to, da plavajo v tem razburkanem morju nekonsistentnosti, neizgrajenosti in protislovij sicer lepo deklariranega in plansko-tržnega sistema — velike in majhne ribe, ki so krive za velike in majhne afele.

Gospodarski vestnik, 13. X. 1972

DOKAZ ODPORNOSTI

Po mednarodnih predpisih je dovoljena poprečna dnevna koncentracija žvepovega dioksida v zraku 0,15 mg na kubični meter. Zahvaljujoč trboveljski termoelektrarni II, pa so v hrastniškem naselju Prapretnu namerili kar 7,7 mg tega dodatka v kubičnem metru zraka. Rastlin skoraj ni več, ljudje še vedno živijo.

Večer, 12. X. 1972

RAZLOG

Komunalna inšpekcija občinske skupščine Zemun je pred kratkim prijavila več privatnih prevoznikov in lastnikov kamionov, ki so mimo drugega sodelovali z gradbenim podjetjem »Zemune«.

Prijavili so jih zaradi onesnaženja mesta.

Politika, 13. X. 1972

ENOSTAVNEJE

Za uvoz blaga široke porabe iz LR Kitajske — ZIS je za to odobril 6 milijonov dolarjev — je bilo z medrepubliškimi dogovorom določenih 11 zunanjetrговinskih podjetij. Razen predstavnikov teh podjetij pa se je za potovanje v Kanton prijavilo še 50 predstavnikov drugih trgovskih podjetij iz vse države.

Morda bi bilo ceneje, če bi na Kitajsko raje odpotovali vsi občani, ki nameravajo kaj kupiti!

Delo, 13. X. 1972

Vozila za čez drn in strn

Tank potrebuje za gibanje trdna tla, oklopni avto cesto, bojni čoln pa zadostno globino vode. Za plitve vode in močvirja pa vse do zadnjih petnajst let ni bilo bojnega vozila.

Nekako pred petnajstimi leti pa se je pojavilo angleško vozilo »na zračni blazini«. Prvič so ga Angleži uporabili za patroliranje po rekah in močvirjih na Borneu, kjer so se kmalu pokazale njegove prednosti. Takoj zatem so ga začeli uporabljati tudi Američani v Vietnamu. Sprva so vozila kupovali v Angliji, potem pa so jih začeli izdelovati tudi sami. Pri tem so jih seve tudi

Jana
sodoben ženski tednik

izpopolnjevali. Zdaj jih izdelujejo že skoraj vse večje države in jih uporabljajo za razne naloge.

Pri uporabi teh vozil se je pokazalo, da lahko vozijo po morju, oziroma nad njim, četudi so valovi visoki dva metra in pri vetru 65 km na uro, le hitrost se nekoliko zmanjša. Prva ameriška vozila so tako nad mirnim morjem brzela s hitrostjo nekaj nad 100 km na uro, zadnja pa celo dosežejo 150 km na uro. Nad razburkanim morjem hitrost upade za približno eno tretjino. Prva vozila so bila oborožena le z mitraljezi, zdaj pa imajo že brzostrelne topove, mine, rakete in naprave za zameglitev.

Kaj je dejansko vozilo, ki drsi na »zračni blazini«? Ko so nekako pred 40 leti začeli izdelovati letala, ki so imela krilo na spodnji strani trupa, so ugotovili, da blizu zemlje nastopi izguba brzine in s tem omahovanje letala s krilo na krilo pri precej manjši brzini kot pa nekje visoko v zraku. Tako so začeli raziskovati, zakaj je vzgon

Vojni zločinec pred sodiščem

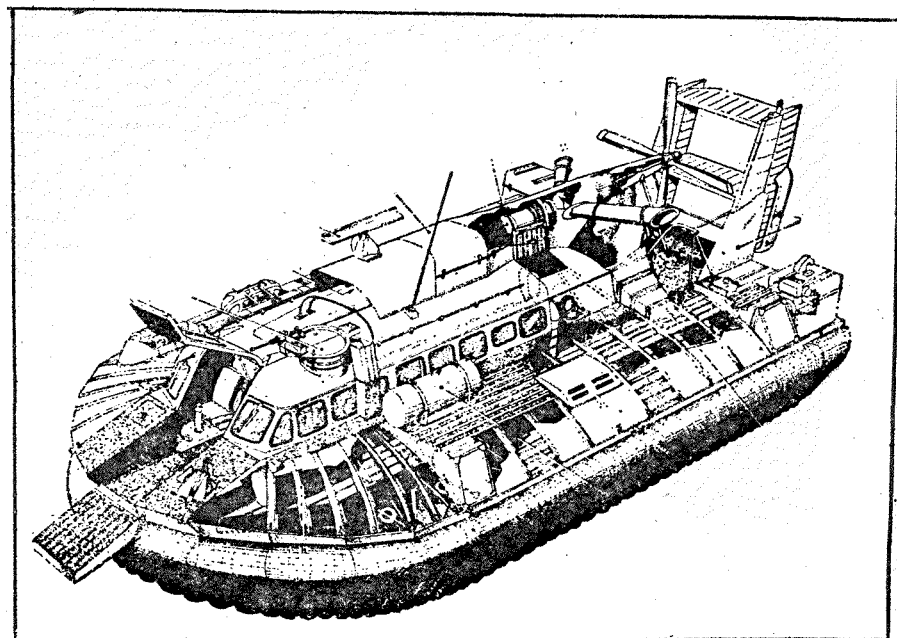
Pred časom smo pisali o tem, kako so v Zagrebu v ameriskem državljanu Bobu Petricku prepoznali vojnega zločinca Boška Petričevića in mu seve nataknili lisice. Iz Zagreba so ga odpeljali v Titograd, ker je večino svojih hudodelstev opravil na Cetinju. Tam je bil namreč komandant orožnikov od jeseni 1943 do julija 1944.

Kot zahtevajo naši zakoni, mu bodo sodili, za sojenje pa so potrebni neizpodbitni dokazi o obtoženčevi krivdi. Iskanje le-teh pa je bilo trd oreh za preiskovalne sodnike. Zato je tudi preiskava trajala več mesecev. Razumljivo je, da je obtoženec na njen izid moral čakati v ječi, ne pa v kakem hotelu.

Preiskava se je začela na podlagi sklepa črnogorske komisije za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev iz leta 1946. Toda v tem sklepu ni bilo pojasnil, zakaj so Petričevića proglasili za vojnega zločinca. Drugi razlog za začetek preiskave pa je bilo splošno razširjeno mnenje, da je Petričević kriv za številne zločine, saj kot komandant orožnikov nikakor ni mogel biti človekoljub.

Toda ko so ljudje prek časopisov zvedeli, da je Petričević prijet, so se številni prijavili kot prič. Seznam zločinov je bil vedno daljši in vedno bolj podroben. Nesporno je ugotovljena njegova krivda za več deset ustreljenih pripadnikov osvobodilnega gibanja oziroma NOV. Tako je tudi padel v vodo obtoženčev zagovor, da so vse zločine počeli drugi oziroma da njega sploh ni bilo zraven.

Po končani preiskavi je zdaj javni tožilec vložil na sodišče obtožnico. Pričakujejo, da se bo sojenje začelo v začetku novembra, ko bo sodišče opravilo še nekatere sodne izvide in nujne ukrepe v zvezi z izvajanjem določil kazenskega postopka.

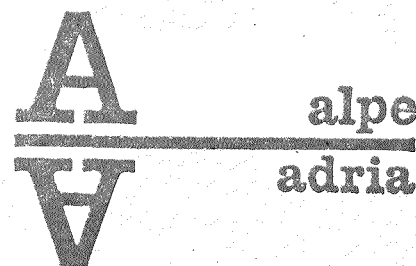
v tem primeru večji. Teoretične raziskave so pokazale, da je to mogoče samo zaradi tega, ker se zrak, ki obliva krilo, opre tudi na zemljo, se zaradi tega zgosti in tako poveča vzgon krila. Toda iz tega pojava dolgo niso znali izveči koristi. Edino pri nekaterih strojih so čez nekaj časa začeli uporabljati »zračno mazanje«. Stisnjen zrak so namreč skozi šobe pihali med ležišče in vrtljive dele namesto tekočih maziv. Tako se je os vrtela v zraku in se je trenje močno zmanjšalo.

Sedanja vozila, ki lebdiijo na »zračni blazini« imajo močne motorje. Del te moči uporabljajo za pogon, del pa za ustvarjanje »zračne blazine«. Zrak, ki ga vsesavajo nekje na strehi, močno stisnejo in ga tako stisnjenega pihajo skozi šobe na dnu. Tako potem številni curki stisnjenega zraka, ko zadenejo ob tla ali vodo, odrinejo vozilo za nekaj centimetrov, kar je dovolj, da vozilo, težko precej ton, lebdi v zraku. V vodorav-

ni smeri pa vozilo lahko poganja stari dobri vijak ali pa turbina, zadnje čase pa tudi usmerjanje curkov zraka pod določenim kotom skozi šobe na dnu vozila.

Seveda pa tudi vozilo na »zračno blazino« ni popolno in vsemogočno. V gozdovih in hribih je prav tako neuporabno kot tank ali oklopnik. Tudi kotanjam ni kos. Zelo se obnese le nad morjem, plitvimi rekami, jezeri, močvirji, plažami in travniki ter polji. Zatorej ga uporabljajo predvsem za patroliranje po takšnih krajih. Zelo je uporabno tudi pri izkrcevanjih, če le ni obala preveč strma. Če so razmere na obali ugodne za takšna vozila, ta lahko po vožnji nad morjem nadaljujejo z vožnjo nad obalo, jo očistijo in omogočijo približevanje izkrcevalnih ladij s pehoto in tanki. S tem pa tudi obvarujejo čete pred hudimi izgubami, saj je znano, da je izkrcevanje pehote najbolj kritično razdobje vsake izkrcevalne operacije. (Po »Frontu«)

POTUJTE IN LETUJTE Z VAŠO

V JESEN 72

— 3 dni weekend izleti
BEOGRAD—DJERDAP—TURNU SEVERIN
od 29. 9. vsak petek, soboto in nedeljo

— 7 dni JASNA pod CHOPKEM ČSSR — smučanje
od 26. 11. do 2. 12.

— 5 dni KRIMML — A'VSTRIJA — smučanje
od 28. 11. do 3. 12.

— 5 dni CESKI GRADOVI — PLZENSKO PIVO — PRAGA
od 29. 9. do 3. 12.

— 4 dni BLATNO JEZERO — BUDIMPESTA
od 29. 11. do 2. 12.

— za kolektive pripravljamo posebne programe

— da se boste lažje odločili se obrnite na
TURBIRO, Masarykova 14, telef. 315-092, 313-451.

V LJUBLJANI, KRANJU, CELJU
MARIBORU, NOVEM MESTU,
POSTOJNI, AJDOVŠČINI
IN PIRANU

